

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІКИ І МЕНЕДЖМЕНТУ
Кафедра обліку і оподаткування

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
другий (магістерський) рівень вищої освіти

на тему: Теоретико-практичні аспекти обліку і оподаткування
розрахунків із замовниками розробником-резидентом

Виконав: **Соловецький Олександр Олександрович**
здобувач спеціальності
071 «Облік і оподаткування»

Керівник: **Ткаль Ярміла Сергіївна**
доцент кафедри обліку і оподаткування

Рецензент: **Мазіна Наталія Миколаївна**
головний бухгалтер Сумського національного
аграрного університету м. Суми

СУМСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет

Кафедра

Ступінь вищої освіти

Спеціальність

Економіки і менеджменту

Обліку і оподаткування

Магістр

071 «Облік і оподаткування»

Завідувач кафедри

Затверджую:
І.М. НАЗАРЕНКО

« 08 » листопада 2024 р.

ЗАВДАННЯ

НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧУ Соловецькому Олександру Олександровичу

(прізвище, ім'я, по батькові)

1.Тема роботи: Теоретико-практичні аспекти обліку і оподаткування розрахунків із замовниками розробником-резидентом

2. База практичного дослідження:

ФОП Рекуненко Ігор Володимирович м. Суми

керівник роботи **Ткаль Ярміла Сергіївна, к.е.н., доцент**

(прізвище, ім'я, по-батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджена наказом по університету від 25.11. 2024 р. № 3873/ос

3. Строк подання здобувачем закінченого проекту (роботи) 24 грудня 2025 року

4. Вихідні дані до проекту (роботи):

первинні та зведені документи, реєстри синтетичного та аналітичного обліку, статутні та установчі документи, фінансова, статистична, податкова звітність, законодавчо-нормативні акти з питань обліку і оподаткування, монографії, фахові наукові статті та доповіді на міжнародних науково-практичних конференціях з питань сучасного стану та вдосконалення обліку, оподаткування, аудиту і контролю.

5. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити):

дослідити концептуальні основи організації бухгалтерського обліку і оподаткування розрахунків із замовниками розробником-резидентом;

вивчити законодавчо-нормативну базу та інформаційне забезпечення з теми дослідження;

провести підбір та аналіз наукових літературних джерел з тематики дослідження;

навести організаційно-економічну характеристику досліджуваного ФОП;

розкрити стан облікового супроводження діяльності базового ФОП;

визначити особливості оподаткування у ФОП Рекуненко Ігор Володимирович м. Суми;

надати пропозиції щодо вдосконалення бухгалтерського обліку і оподаткування

розрахунків із замовниками діяльності в умовах функціонування досліджуваного ФОП

Рекуненко Ігор Володимирович;

сформулювати висновки.

6. Дата видачі завдання

«08» листопада 2024 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів підготовки кваліфікаційної роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1.	Визначення та затвердження теми дослідження, складання плану – графіку виконання роботи	жовтень 2024 р.	
2.	Підбір та аналіз літературних джерел, підготовка першого теоретичного розділу	грудень 2024 р. - січень 2025 р.	
3.	Збір аналітичної інформації, обробка результатів дослідження та підготовка другого розділу роботи	лютий-липень 2025 р.	
4.	Підготовка третього розділу кваліфікаційної роботи	вересень - жовтень 2025 р.	
5.	Підготовка висновків, пропозицій та узгодження з керівником	жовтень-листопад 2025 р.	
6.	Підготовка кінцевого варіанту кваліфікаційної роботи	листопад 2025 р.	
7.	Опрацювання зауважень керівника, перевірка на автентичність	10-15 грудня 2025 р.	
8.	Рецензування кваліфікаційної роботи	15-23 грудня 2025 р.	
9.	Представлення кваліфікаційної роботи на кафедрі, деканат	24 грудня 2025 р.	
10.	Підготовка доповіді, презентації до кваліфікаційної роботи та її попередній захист	18-28 грудня 2025 р.	
11.	Захист кваліфікаційної роботи	29 грудня 2025 р.	

Здобувач вищої освіти за другим
(магістерським) рівнем

Олександр СОЛОВЕЦЬКИЙ

Керівник роботи

Ярміла ТКАЛЬ

АНОТАЦІЯ

Соловецький О.О. Теоретико-практичні аспекти обліку і оподаткування розрахунків із замовниками розробником-резидентом. Кваліфікаційна робота на здобуття ступеня вищої освіти «Магістр» за освітньою програмою «Облік і оподаткування» зі спеціальності 071 «Облік і оподаткування». Сумський національний аграрний університет, Суми, 2025.

Кваліфікаційна робота присвячена комплексному дослідженню теоретичних, методичних та практичних аспектів організації обліку і оподаткування розрахунків із замовниками у діяльності фізичної особи-підприємця – розробника-резидента, який здійснює господарську діяльність у сфері інформаційних технологій. У роботі особливу увагу приділено специфіці надання ІТ-послуг, зокрема розробці вебсайтів, впровадженню та супроводу CRM-систем, технічній підтримці клієнтів і довгостроковому обслуговуванню замовників, що формує специфічні підходи до обліку доходів і розрахунків.

У межах дослідження розкрито економічну сутність розрахунків із замовниками в умовах надання нематеріальних послуг, визначено їх роль у формуванні доходів, грошових потоків та фінансової стабільності фізичної особи-підприємця. Проаналізовано організаційні та методичні засади ведення обліку розрахунків із клієнтами з урахуванням касового методу визнання доходу, особливостей функціонування спрощеної системи оподаткування та застосування єдиного податку третьої групи.

Значну увагу приділено дослідженню нормативно-правової бази, що регламентує облік і оподаткування діяльності ФОП у сфері інформаційних технологій. Проаналізовано положення Податкового кодексу України, законодавства щодо спрощеної системи оподаткування, регулювання безготівкових і готівкових розрахунків, а також вимоги до документального підтвердження господарських операцій. Визначено вплив податкових норм на порядок визнання доходів, формування податкових зобов'язань і забезпечення податкової безпеки підприємця.

У роботі охарактеризовано основні форми взаєморозрахунків із замовниками, зокрема разові проєкти з фіксованою вартістю, поетапну оплату, абонентське обслуговування, погодинну оплату та комбіновані моделі. Проаналізовано їх вплив на організацію обліку, документальне оформлення операцій та контроль дебіторської заборгованості. Окремо досліджено роль договорів, актів виконаних робіт, рахунків, інвойсів, банківських виписок і даних CRM-систем у забезпеченні достовірності облікової інформації.

Проведено оцінку діючої практики обліку розрахунків із замовниками у діяльності фізичної особи-підприємця та виявлено основні проблемні аспекти, серед яких фрагментарність аналітичного обліку, відсутність формалізованої облікової політики, ризики помилок при визнанні доходів і недостатній рівень внутрішнього контролю. На цій основі розроблено авторську модель облікової політики щодо розрахунків із замовниками, яка враховує специфіку ІТ-діяльності, вимоги податкового законодавства та потреби управління грошовими потоками.

У роботі запропоновано практичні рекомендації щодо вдосконалення обліку та оподаткування розрахунків із замовниками, зокрема впровадження внутрішніх електронних реєстрів, використання даних CRM-систем у аналітичних цілях, підвищення рівня документальної дисципліни та посилення внутрішнього контролю за надходженням коштів. Обґрунтовано доцільність систематизації облікової інформації для мінімізації податкових ризиків і підвищення прозорості фінансової діяльності.

Результати дослідження мають прикладне значення та можуть бути використані у практичній діяльності фізичних осіб-підприємців у сфері інформаційних технологій. Їх упровадження сприятиме підвищенню фінансової дисципліни, податкової безпеки, ефективності управління розрахунками із замовниками та стабільному розвитку підприємницької діяльності в умовах цифрової економіки.

Ключові слова: облік, оподаткування, фізична особа-підприємець, розрахунки із замовниками, ІТ-послуги, єдиний податок.

ABSTRACT

Solovetskyi O.O. Theoretical and practical aspects of accounting and taxation of settlements with customers by a resident developer. Qualification work for obtaining a higher education degree “Master” under the educational program “Accounting and Taxation” in the specialty 071 "Accounting and Taxation." Sumy National Agrarian University, Sumy, 2025.

The qualification thesis is devoted to a comprehensive study of theoretical, methodological, and practical aspects of organizing accounting and taxation of settlements with customers in the activities of an individual entrepreneur (sole proprietor) who is a resident developer operating in the field of information technologies. Special attention is paid to the specifics of providing IT services, including website development, implementation and maintenance of CRM systems, technical support for clients, and long-term customer service, which determine specific approaches to income recognition and accounting for settlements.

Within the scope of the research, the economic essence of settlements with customers in the provision of intangible services is disclosed, and their role in the formation of income, cash flows, and financial stability of the individual entrepreneur is determined. The organizational and methodological principles of accounting for settlements with clients are analyzed, taking into account the cash method of income recognition, the features of the simplified taxation system, and the application of the single tax of the third group.

Considerable attention is devoted to the study of the regulatory and legal framework governing accounting and taxation of individual entrepreneurs in the IT sector. The provisions of the Tax Code of Ukraine, legislation regulating the simplified taxation system, rules for non-cash and cash settlements, as well as requirements for documentary confirmation of business transactions are analyzed. The impact of tax regulations on income recognition, formation of tax liabilities, and ensuring the tax security of the entrepreneur is determined.

The thesis characterizes the main forms of settlements with customers, including one-time projects with a fixed price, milestone-based payments, subscription services, hourly billing, and mixed models. Their influence on the organization of accounting, documentary support of transactions, and control over accounts receivable is analyzed. Particular attention is paid to the role of contracts, acts of services rendered, invoices, bank statements, and CRM system data in ensuring the reliability of accounting information.

An assessment of the current practice of accounting for settlements with customers in the activities of the individual entrepreneur is carried out, and key problem areas are identified, including fragmented analytical accounting, the absence of a formalized accounting policy, risks of errors in income recognition, and an insufficient level of internal control. Based on this assessment, an author's model of accounting policy for settlements with customers is developed, taking into account the specifics of IT activities, tax legislation requirements, and the need for effective cash flow management.

The paper proposes practical recommendations for improving accounting and taxation of settlements with customers, including the introduction of internal electronic registers, the use of CRM system data for analytical purposes, strengthening documentary discipline, and enhancing internal control over cash receipts. The feasibility of systematizing accounting information to minimize tax risks and increase transparency of financial activities is substantiated.

The results of the study have practical significance and can be applied in the activities of individual entrepreneurs in the information technology sector. Their implementation will contribute to improving financial discipline, tax security, efficiency of managing settlements with customers, and sustainable development of entrepreneurial activity in the digital economy.

Keywords: accounting, taxation, individual entrepreneur, settlements with customers, IT services, single tax.

ЗМІСТ

ВСТУП	9
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ І ОПОДАТКУВАННЯ РОЗРАХУНКІВ ІЗ ЗАМОВНИКАМИ РОЗРОБНИКОМ-РЕЗИДЕНТОМ	14
1.1 Економічна сутність розрахунків із замовниками у сфері ІТ-послуг розробників-резидентів	14
1.2 Нормативно-правове регулювання обліку і оподаткування розрахунків із замовниками ФОП-розробника	22
1.3 Особливості організації обліку розрахунків із замовниками розробника-резидента	25
РОЗДІЛ 2 ПРАКТИЧНІ ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ І ОПОДАТКУВАННЯ РОЗРАХУНКІВ ІЗ ЗАМОВНИКАМИ У ФОП РЕКУНЕНКО ІГОР ВОЛОДИМИРОВИЧ	34
2.1 Організаційно-економічна характеристика діяльності фізичної особи-підприємця Рекуненка Ігоря Володимировича	34
2.2 Характеристика договорів із замовниками та форм розрахунків у розробника-резидента	37
2.3 Організація обліку розрахунків із замовниками у фізичної особи- підприємця Рекуненка Ігоря Володимировича	41
РОЗДІЛ 3 ОПОДАТКУВАННЯ РОЗРАХУНКІВ ІЗ ЗАМОВНИКАМИ РОЗРОБНИКОМ-РЕЗИДЕНТОМ ТА ШЛЯХИ ЙОГО УДОСКОНАЛЕННЯ	46
3.1 Особливості оподаткування розрахунків із замовниками розробника-резидента	46
3.2 Напрями оптимізації податкового навантаження та вдосконалення обліку розрахунків із замовниками у фізичної особи-підприємця	48
3.3 Розробка облікової політики щодо розрахунків із замовниками розробником-резидентом	51
ВИСНОВКИ	64
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	67
ДОДАТКИ	72

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. В умовах цифровізації економіки та активного розвитку інформаційних технологій діяльність фізичних осіб-підприємців у сфері ІТ набуває особливого значення для економіки України. Розробка вебсайтів, програмного забезпечення, впровадження CRM-систем, супровід і технічна підтримка клієнтів формують новий сегмент ринку послуг, який характеризується високою динамічністю, інтелектуальною складовою та орієнтацією як на внутрішніх, так і на зовнішніх замовників. У таких умовах істотно зростає роль правильної організації обліку та оподаткування розрахунків із замовниками, оскільки саме ці операції формують дохід фізичної особи-підприємця та визначають рівень його податкових зобов'язань.

Особливістю діяльності ІТ-розробника як фізичної особи-підприємця є нематеріальний характер результатів робіт, використання різних моделей оплати послуг, тривалі договірні відносини з клієнтами, застосування електронного документообігу та CRM-систем для управління проєктами. Це ускладнює процес документального підтвердження виконаних робіт, визначення моменту визнання доходу та організацію аналітичного обліку розрахунків із замовниками. Додаткової актуальності набуває питання оподаткування таких операцій, зокрема в межах спрощеної системи оподаткування третьої групи, де ключове значення має правильне застосування касового методу та контроль за грошовими надходженнями.

Незважаючи на стрімкий розвиток ІТ-сфери, питання обліку та оподаткування розрахунків із замовниками у фізичних осіб-підприємців залишаються недостатньо систематизованими, що зумовлює потребу у ґрунтовному теоретичному та практичному дослідженні зазначеної проблематики. Це обумовлює актуальність обраної теми магістерської кваліфікаційної роботи.

Проблеми організації обліку та оподаткування діяльності фізичних осіб-підприємців, зокрема у сфері надання послуг, досліджувалися у працях

вітчизняних і зарубіжних науковців у галузі обліку, фінансів, оподаткування та підприємництва, які висвітлюють інформацію в своїх працях, тезах, конференціях, семінарах, та внесли значний внесок у дослідженні зовнішньоекономічної діяльності: Батюк Р. [1], Герасимчук Н.В. [2], Іванієнко В.В., Іванієнко К.В. [3], Карачина Н.П., Сметанюк О.А., Вітюк А.В., Мукоід Д.Д. [5], Карпенко М.О., Карпик Ю.С. [6], Кіріллова Л.В. [7], Коваль В., Вдовенко Н., Зось-Кіор М. [8], Кравченко М.В. [9], Крисоватий А.І., Панасюк В.М., Мельничук І.В. [10], Лубенченко О.Е. [11], Мельник Л.Г. [12], Мельничук І.І., Сабадаш Ю.О. [13], Мойсеєнко І.П., Кузнецова Г.С., Безродна М.С. [14], Пилипенко І.В. [22], Савчук В.М. [25], Яценко О.М., Завадська Ю.С. [26] та інших науковців. Разом із тим специфіка ІТ-послуг, використання цифрових інструментів управління проєктами та особливості розрахунків із замовниками потребують подальшого наукового осмислення та практичного узагальнення.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Кваліфікаційна робота виконувалася в межах науково-дослідної теми Сумського національного аграрного університету кафедри обліку і оподаткування: «Теоретичні, методологічні та практичні аспекти трансформації формування та аудиту обліково-звітної компоненти управління підприємств (установ, організацій) в транспарентних умовах інноваційної економіки» (номер державної реєстрації 0122U001378)».

Мета дослідження полягає у поглибленні теоретичних положень та розробці практичних рекомендацій щодо удосконалення обліку і оподаткування розрахунків із замовниками у фізичної особи-підприємця – розробника-резидента, що перебуває на спрощеній системі оподаткування третьої групи.

Завдання дослідження. Для досягнення поставленої мети у кваліфікаційній роботі передбачено вирішення таких завдань:

- розкрити економічну сутність та особливості розрахунків із замовниками у діяльності фізичних осіб-підприємців у сфері інформаційних технологій;
- дослідити нормативно-правове регулювання обліку та оподаткування діяльності ФОП – платників єдиного податку третьої групи;

- проаналізувати організацію документального оформлення розрахунків із замовниками при наданні ІТ-послуг;
- дослідити порядок визнання доходів і ведення обліку розрахунків із замовниками за касовим методом;
- надати організаційно-економічну характеристику діяльності ФОП Рекуненко Ігор Володимирович як об'єкта дослідження;
- проаналізувати стан обліку розрахунків із замовниками та руху грошових коштів у досліджуваного підприємця;
- дослідити особливості оподаткування доходів ФОП у сфері ІТ-послуг, у тому числі єдиним податком та податком на додану вартість;
- розробити модель облікової політики щодо розрахунків із замовниками для ІТ-розробника-резидента;
- оцінити економічний ефект від упровадження запропонованих удосконалень обліку та оподаткування.

Методи дослідження. У процесі дослідження використано діалектичний метод пізнання, що дозволив розглядати облікові та податкові процеси у їх взаємозв'язку та розвитку. Застосовано загальнонаукові методи аналізу і синтезу, індукції та дедукції, порівняння, узагальнення, а також спеціальні методи бухгалтерського обліку та фінансового аналізу для дослідження розрахунків із замовниками та формування практичних рекомендацій.

Об'єктом дослідження є процеси організації обліку та оподаткування розрахунків із замовниками у фізичної особи-підприємця – розробника-резидента.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методичних та практичних аспектів обліку і оподаткування розрахунків із замовниками у діяльності фізичної особи-підприємця третьої групи.

Інформаційна база дослідження включає норми чинного законодавства України, нормативно-правові акти з питань обліку та оподаткування, фінансову і податкову звітність ФОП Рекуненко Ігор Володимирович, банківські виписки, договори із замовниками, дані CRM-систем, а також наукові публікації вітчизняних і зарубіжних авторів.

Наукова новизна полягає у теоретичному обґрунтуванні та практичному вдосконаленні системи обліку і оподаткування розрахунків із замовниками у діяльності фізичної особи-підприємця – розробника-резидента та полягає у такому:

- удосконалено підходи до організації обліку розрахунків із замовниками у фізичної особи-підприємця третьої групи шляхом систематизації форм взаєморозрахунків у сфері ІТ-послуг (разові проєкти, поетапна оплата, абонентське обслуговування, погодинна оплата), що дозволяє забезпечити чітке розмежування доходів за договорами, етапами виконання робіт і видами послуг;

- обґрунтовано методичні підходи до визнання доходів у ФОП-розробника відповідно до касового методу з урахуванням специфіки нематеріальних ІТ-послуг, що дало змогу узгодити бухгалтерський та податковий облік, мінімізувати ризики помилкового визначення бази оподаткування та підвищити контроль за грошовими надходженнями;

- розроблено модель облікової політики щодо розрахунків із замовниками для ІТ-розробника-резидента, яка включає порядок документального оформлення операцій, організацію аналітичного обліку договорів і платежів, використання банківських виписок та даних CRM-систем як допоміжних джерел управлінської інформації;

- удосконалено підхід до організації аналітичного обліку розрахунків із замовниками шляхом запровадження внутрішніх електронних реєстрів договорів, рахунків, актів виконаних робіт та фактичних надходжень коштів, що забезпечує постійний моніторинг дебіторської заборгованості та підвищує фінансову дисципліну;

- обґрунтовано доцільність інтеграції даних CRM-систем у процес обліково-аналітичного забезпечення діяльності ФОП, що дозволяє пов'язати інформацію про виконання ІТ-проєктів із грошовими розрахунками та підвищити якість управлінських рішень без порушення вимог податкового законодавства;

- розроблено практичні рекомендації щодо вдосконалення оподаткування розрахунків із замовниками у межах спрощеної системи оподаткування третьої

групи, зокрема щодо правильного визначення об'єкта оподаткування єдиним податком, контролю граничних обсягів доходу та мінімізації податкових ризиків;

- удосконалено підхід до внутрішнього контролю розрахунків із замовниками шляхом запровадження регулярного звірення банківських виписок із внутрішніми обліковими реєстрами, контролю строків оплат та аналізу прострочених платежів, що сприяє підвищенню фінансової стабільності підприємця;

- запропоновано методику оцінки економічного ефекту від удосконалення обліку та оподаткування розрахунків із замовниками, яка враховує зменшення податкових ризиків, скорочення втрат доходу, підвищення прозорості грошових потоків та покращення якості управлінської інформації.

Апробація результатів дослідження. Результати проведених досліджень, що містяться в кваліфікаційній роботі, пройшли апробацію та отримали схвалення на науково-практичній конференції «Стратегічні пріоритети розвитку бухгалтерського обліку, аудиту та оподаткування в умовах глобалізації» (м. Суми, 18 листопада 2025 р.) та конференції «Розвиток облаку, аудиту та оподаткування в умовах інноваційної трансформації соціально-економічних систем» (м. Кропивницький, 3 грудня 2025 р.).

Публікації. Результати дослідження доповідалися на науково-практичних конференціях. Основні результати дослідження публікувались у двох наукових працях автора, в тому числі 2 тези доповіді.

Обсяг і структура кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота складається з вступу, трьох розділів, висновку, списку використаних джерел, додатків. Загальний обсяг кваліфікованої роботи – 72 сторінки, робота містить 6 таблиць, 10 рисунків. Список використаних джерел – 27 джерел.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ І ОПОДАТКУВАННЯ РОЗРАХУНКІВ ІЗ ЗАМОВНИКАМИ РОЗРОБНИКОМ-РЕЗИДЕНТОМ

1.1 Економічна сутність розрахунків із замовниками у сфері ІТ-послуг розробників-резидентів

Розрахунки з клієнтами є однією з найважливіших фінансових категорій та економічного значення в особистій діяльності фізичної особи-підприємця, що займається ІТ-послугами. Саме через систему розрахунків підтримуються економічні відносини між розробником та замовником, досягається дохід підприємця, виникають податкові зобов'язання та гарантується фінансова стабільність компанії. У сфері інформаційних технологій розрахунки з клієнтами мають специфічний характер, що пояснюється нематеріальним характером результатів діяльності, тривалістю проекту, фазою розробки послуг, використанням моделей передплати та підписки.

Грошова вартість розрахунків з клієнтами в діяльності розробника цифрового продукту виражається як грошова вартість зобов'язань та вимог, що виникають у процесі надання послуг зі створення, впровадження, підтримки та обслуговування цифрових продуктів, веб-сайтів, CRM-систем та інших електронних продуктів. На відміну від виробництва матеріальних благ, де цільовим ринком є готова продукція, в ІТ-секторі метою є нематеріальні результати інтелектуальної праці, які часто не мають фізичного вигляду, але забезпечують економічні вигоди для замовника.

Під час діяльності фізичної особи-підприємця, який створює веб-сайти, інформаційні системи, CRM-рішення та комплексні ІТ-послуги для компаній, формуються угоди з клієнтами, що базуються на контрактних угодах. Ці контракти можуть включати кілька моделей взаємодії, включаючи разову розробку проектів, виконання робіт, обслуговування програмних продуктів, модернізацію існуючих

систем або підтримку процесів клієнтів. У кожному з цих випадків економічне значення розрахунків полягає в перетворенні інтелектуальної власності розробника на грошовий прибуток [4].

Ринок ІТ-послуг прогнозує досягти обсягу в 1,2 трильйона доларів США до 2024 року та до 1,81 трильйона доларів США до 2029 року, із середньорічним темпом зростання 8,38% протягом прогнозованого періоду (2024-2029 роки). Очевидний за таких прогнозів глобальний ріст витрат на ІТ та ріст попиту на ІТ-послуги. Дохід від послуг ІТ різниться за регіонами, серед яких лідирує американський регіон (рисунок 1.1).

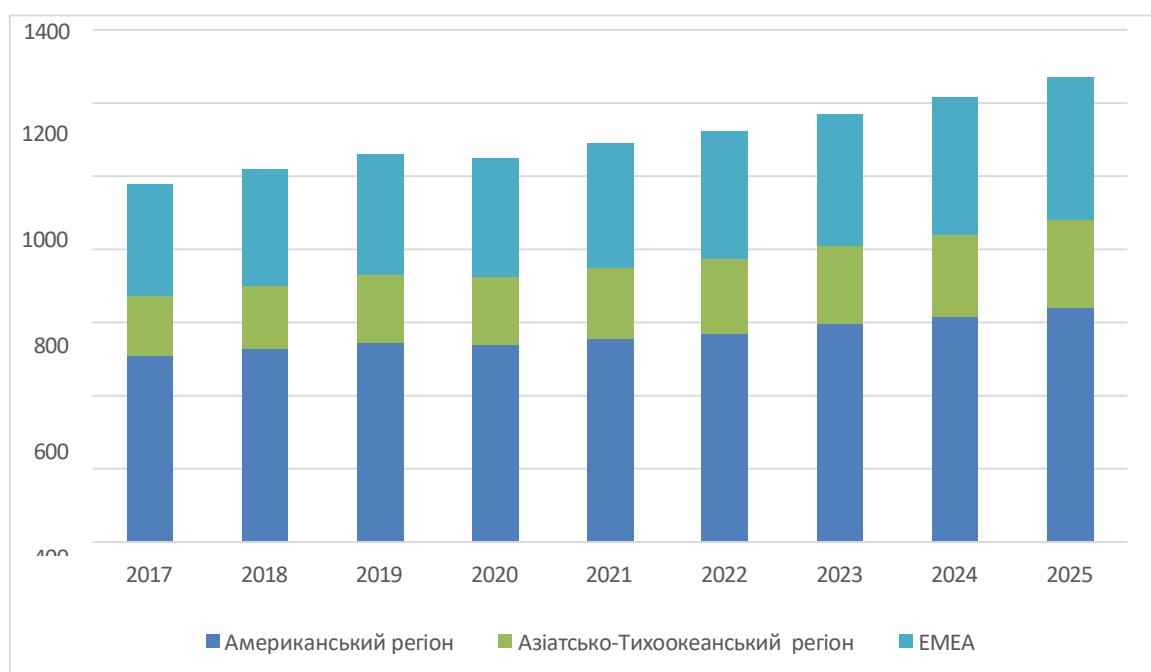

Рисунок 1.1 – Дохід від послуг інформаційних технологій і бізнес-послуг з 2017 по 2025 рік за регіонами (у мільярдах доларів США)

Джерело: сформовано автором на основі джерела [10]

Світовий ринок ІТ-послуг є висококонкурентним, проте цільове лідерство в глобальній ІТ-індустрії належить великим технологічним гігантам, таким як Hewlett Packard Enterprise Company, IBM Corporation, Toshiba Corporation, Fujitsu Ltd., Microsoft Corporation, Apple, Google (Alphabet), Amazon та інші, які не лише визначають стандарти в електронній комерції, програмному забезпеченні та хмарних послугах, але й продовжують здобувати визнання за свої інноваційні

підходи та високу ефективність у сферах технологій та бізнес-розвитку. Ці компанії продовжують конкурувати за лідерство, пропонуючи інноваційні продукти та послуги, а також визначаючи технологічні та бізнес-тренди в галузі. У 2023 році Microsoft отримала приблизно 161 мільярд доларів США доходу, що зробило її найбільшою компанією з надання ІТ-послуг у світі з точки зору доходу (рисунок 1.2).

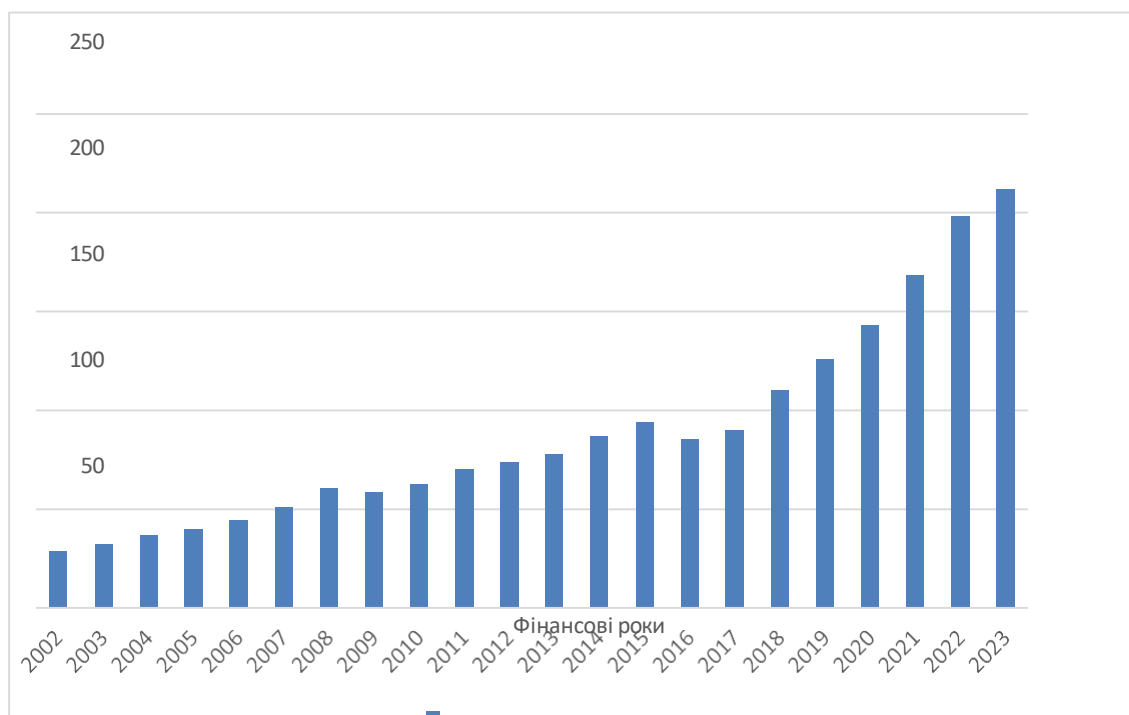

Рисунок 1.2 – Річний дохід Microsoft у всьому світі з 2002 по 2023 фінансовий рік (у мільярдах доларів США)

Джерело: сформовано автором на основі джерела [10]

Одним з унікальних аспектів розрахунків у сфері ІТ-послуг є їх зв'язок з робочим процесом. Дохід підприємця не завжди пов'язаний з виконанням послуг негайно, натомість кошти надходять раніше або пізніше завершення роботи. Це визначає наявність планових платежів, часткових платежів, постоплат або регулярних платежів за послуги. У зв'язку з цим розрахунки з клієнтами є за своєю суттю складними та потребують постійного контролю та відображення в бухгалтерському обліку [12].

Серед ІТ-послуг хмарні сервіси переживають значний розвиток завдяки широкому впровадженню хмарних технологій у різних секторах (рисунок 1.3).

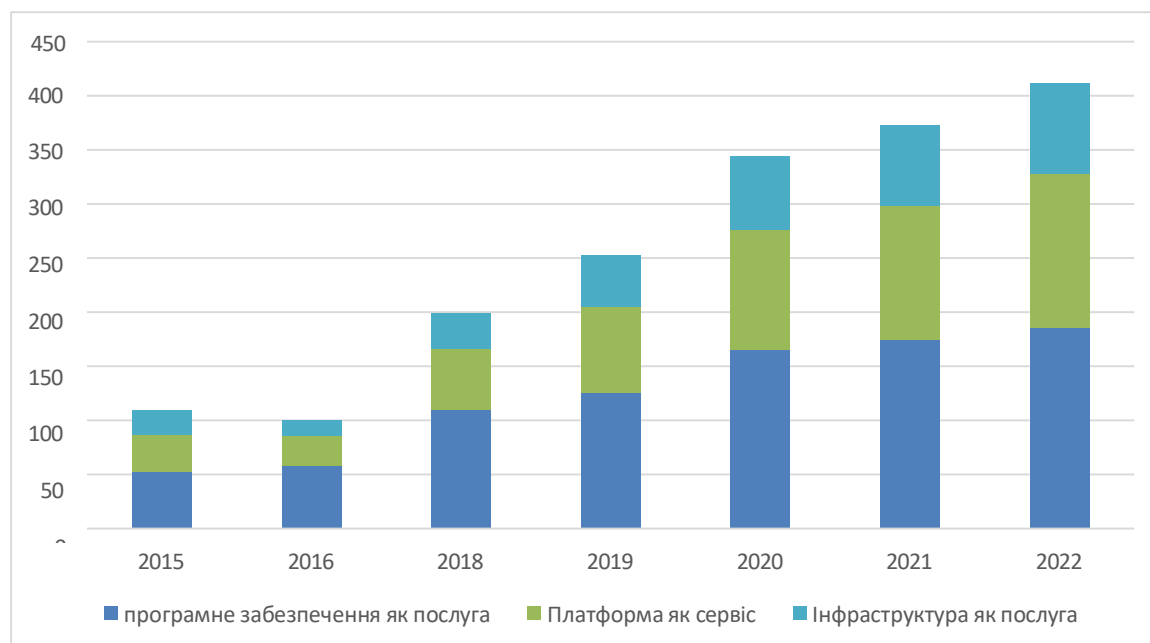

Рисунок 1.3 – Витрати на ринку хмарних послуг за сегментами в усьому світі з 2015 по 2022 рік (у мільярдах доларів США)

Джерело: сформовано автором на основі джерела [10]

Завдяки прогресу хмарних платформ, ІТ-послуги тепер стають більш керованими та працюють в режимі реального часу. Це призводить до збільшення цінності для бізнесу, зокрема в плані оптимізації операційної ефективності, виявленні бізнес-можливостей та покращенню віддаленого доступу. Згідно з доповіддю Cloudward за 2022 рік, Google Диск наразі є найпопулярнішим сервісом хмарного сховища у світі, з використанням на рівні 94,44%. Далі йдуть Dropbox (66,2%), OneDrive (39,35%), iCloud (38,89%), MEGA (5,09%), Box (4,17%) та pCloud (1,39%).

Під впливом нових технологій свої бізнес-моделі та цілі адаптували до змін середовища 95% усіх компаній світу. Ті, хто не здійснив цю трансформацію вчасно, залишилися на периферії або втратили своє існування. За концепцією «Індустрії 4.0» (рисунок 1.4) всі бізнес-моделі переходять до використання ІТ, досягаючи високого рівня конкурентоспроможності,

перетворюючи бізнес на інноваційний, з фокусом на додану вартість, поліпшення бізнес-показників та драйверів цінності [14].

Інформаційне суспільство і сформована ним цифрова економіка характеризуються стрімким розвитком цифрових технологій, переживаючи п'яту технологічну революцію Industry 5.0, змінюючи не лише принципи організації економічних систем, а й спосіб мислення, яке трансформується до умов функціонування в динамічному інформаційному просторі.

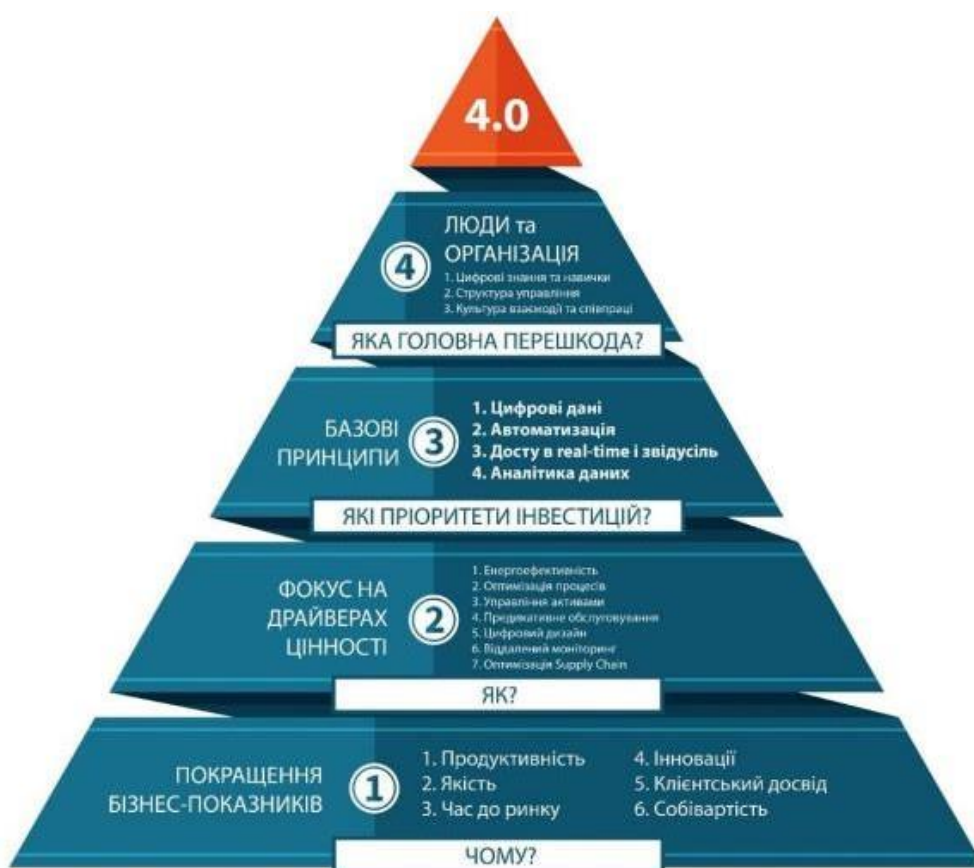

Рисунок 1.4 – Принципи переходу економіки до Індустрії 4.0.

Джерело: сформовано автором на основі джерела [16]

Прогнозується, що протягом наступного десятиліття близько 70% створеної вартості буде базуватися на цифрових продуктах. У 2018 році обсяг світового ВВП, що припадав на цифровізовані підприємства, складав 13,5 трлн доларів США, і до 2023 року цей показник прогнозується зросте до 53,3 трлн

доларів США, що практично вчетверо більше, і стане більше половини номінального світового ВВП (рисунок 1.5).

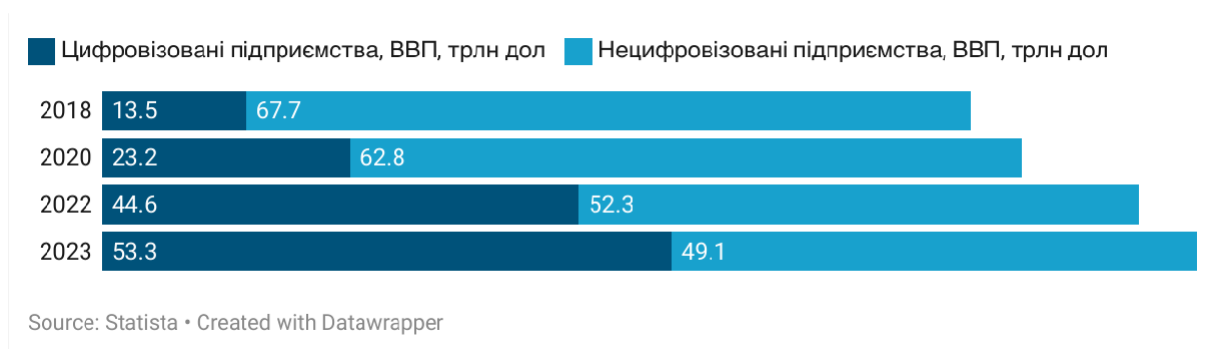

Рисунок 1.5 – Частка цифровізованих бізнес-моделей у світовому ВВП

Джерело: сформовано автором на основі джерела [10]

Цифрові тренди для бізнесу визначаються стрімким розвитком технологій, які включають штучний інтелект, Інтернет речей та аналітику даних, надаючи компаніям можливість удосконалити операції, підвищити ефективність та адаптуватися до динамічного ринку (рисунок 1.6). Ці тренди сприяють переосмисленню стратегій бізнесу та відкривають нові можливості для інновацій та конкурентної переваги (Додаток А).

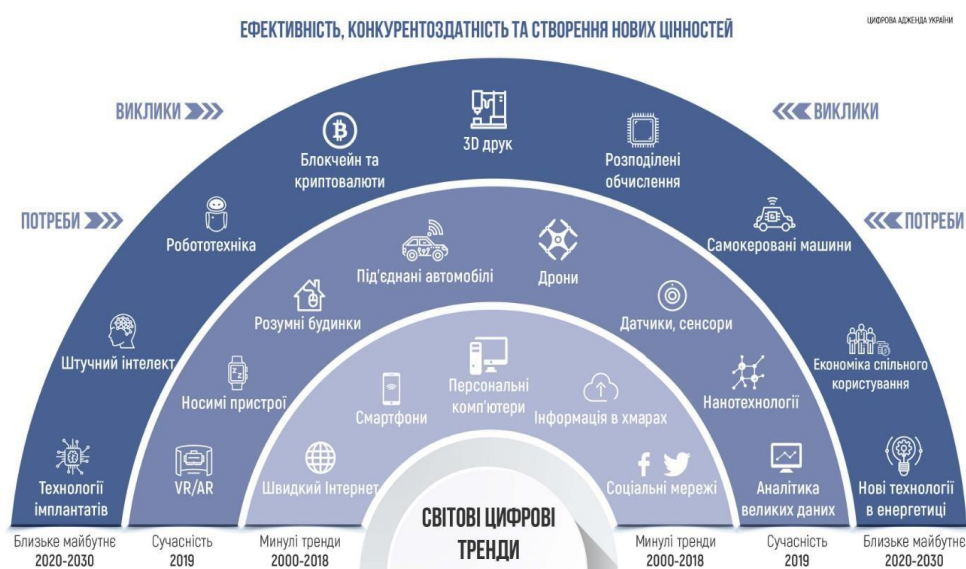

Рисунок 1.6 – Ключові технології цифрових трансформацій

Джерело: сформовано автором на основі джерела [20]

За результатами 2022 року ІТ-галузь забезпечила надходження до економіки України у розмірі 7,35 млрд. доларів або 4,5% ВВП. Кількість компаній та підприємств в Україні, що надають цифрові послуги, становить близько 8,2 тисяч. Незважаючи на значний потенціал і швидкий розвиток у всьому світі, цифрова економіка стикається з рядом викликів, включаючи питання кібербезпеки, захисту даних, цифрового розриву та соціальної нерівності. Основним завданням для урядів, бізнесу та освітніх установ є створення ефективних політик та стратегій для подолання цих викликів та максимізації потенціалу цифрових технологій. Інформаційні технології можуть значно покращити ефективність майбутніх процесів відновлення в Україні. Це включає не лише прогрес у сфері інформаційних технологій та застосування цифрових інновацій у різних галузях для підвищення ефективності виробництва, але також застосування цифрових рішень для розподілу міжнародної допомоги та зниження корупційних ризиків.

З фінансової точки зору, розрахунки з клієнтами мають кілька важливих ролей. По-перше, вони забезпечують створення прямих грошових потоків від активів підприємця та збереження його фінансової стабільності. По-друге, вони забезпечують дохід як джерело оподаткування. По-третє, розрахунки демонструють ступінь проведення діяльності та ефективність комунікації зі споживачами. По-четверте, вони є джерелом інформації, яку можна використовувати для аналізу фінансових показників та прийняття управлінських рішень [22].

У сфері ІТ-послуг фінансовий характер розрахунків з клієнтами ускладнюється тим, що продукт діяльності має тривалий життєвий цикл. Наприклад, створення веб-сайту або CRM-системи не завершується передачею продукту клієнту, а продовжується у вигляді технічної підтримки, оновлень, виправлення помилок та адаптації до бізнес-процесів клієнта. Це означає, що розрахунки можуть здійснюватися неодноразово, але протягом тривалого періоду часу, що створює довгостроковий фінансовий зв'язок між фізичною особою-підприємцем та клієнтом.

Для фізичної особи-підприємця, яка використовує спрощену систему оподаткування третьої групи, розрахунки з клієнтами мають першочергове значення з точки зору податкового обліку. Саме платіж від клієнтів вважається доходом підприємця, це єдине джерело розрахунку податку. У цьому контексті економічне значення розрахунків є більшим, ніж суто фінансова категорія, і має податкову складову. Неправильне визначення моменту отримання доходу, недостатнє відображення доходу або неправильне документування можуть призвести до податкових ризиків та фінансових наслідків.

Розрахунки з клієнтами, пов'язаними з ІТ-розробниками, також тісно пов'язані з використанням цифрових інструментів управління, зокрема CRM-систем. Ці типи систем документують хід робіт, обсяг наданих послуг, терміни виконання завдань та грошові значення, пов'язані з послугами. З фінансової точки зору, CRM-система в першу чергу використовується для управління розрахунками, але вона також створює проблеми для бухгалтерського обліку, оскільки дані системи повинні поєднуватися з бухгалтерськими записами та податковою звітністю [11].

Фундаментальна концепція розрахунків з клієнтами для індивідуального підприємця також проявляється у вимозі, враховувати валютні операції при роботі з нерезидентами або розрахунки, що здійснюються в іноземній валюті. У цьому випадку на грошову вартість розрахунків впливає обмінний курс, що може вплинути на дохід гривневого еквівалента та податкові зобов'язання підприємця.

Одним із найважливіших аспектів економічної природи розрахунків є їхня роль у забезпеченні фінансової життєздатності підприємців. Регулярність фінансування, структура боргів, частка часткових платежів та тривалість періодів оплати безпосередньо впливають на ліквідність та спроможність індивідуального підприємця оплачувати свої фінансові зобов'язання. В ІТ-секторі, де проекти можуть мати тривалу тривалість, ймовірність затримки платежів є досить значною, що підвищує важливість наявності правильно структурованого розрахунку.

Як наслідок, фінансове значення розрахунків з клієнтами у сфері ІТ-послуг для індивідуального підприємця є складним поєднанням фінансової, економічної,

податкової та управлінської складових. Вони являють собою процедуру перетворення інтелектуального продукту на гроші, забезпечують рух фінансових ресурсів, формують базу оподаткування та слугують основою для прийняття управлінських рішень. Саме ця різноманітність та складність зумовлюють необхідність наукових досліджень, присвячених конкретним рахункам, та більшого вдосконалення обліку та оподаткування розрахунків з клієнтами в діяльності індивідуального підприємця.

1.2 Нормативно-правове регулювання обліку і оподаткування розрахунків із замовниками ФОП-розробника

На правову та нормативну базу обліку і оподаткування операцій з клієнтами фізичної особи-підприємця у сфері інформаційних технологій впливають загальні закони бухгалтерського обліку, податкові норми, норми цивільного права та спеціальні правила, що стосуються підприємницької діяльності. Ці правила покликані спростити систему оподаткування для фізичних осіб. Для розробника ІТ, який працює у форматі фізичної особи-підприємця третьої групи, виконання нормативних вимог має вирішальне значення для законності дій, безпеки таксономії та фінансової стабільності.

Фундаментальним нормативно-правовим актом, що регулює загальні принципи обліку розрахунків з клієнтами, є законодавство України щодо бухгалтерського обліку та фінансової звітності. Незважаючи на відсутність необхідності ведення традиційного бухгалтерського обліку, фізичні особи-підприємці все ж зобов'язані забезпечувати облік доходів та документування підтверджених операцій, крім того, доходи повинні зберігатися. Це означає, що облік операцій з клієнтами є спрощеним, але обов'язковим, і має вестись за правилами, встановленими законодавством.

Податковий кодекс України відіграє значну роль у регулюванні взаємодії з клієнтами, цей кодекс визначає спосіб оподаткування доходів для фізичних осіб-підприємців, правила щодо застосування спрощеної системи оподаткування,

об'єкти та базу оподаткування, а також ставку єдиного податку та термін подання звітності. Для фізичних осіб-підприємців третього типу основним об'єктом оподаткування є дохід, отриманий у готівці, це безпосередньо стосується організації розрахунків з клієнтами [15].

Формальне визначення доходу фізичної особи-підприємця третьої групи рівня має вирішальне значення для обліку розрахунків. Доходом вважаються всі кошти, фактично отримані на рахунок або в касу підприємця від клієнтів за надані послуги. Крім того, момент виконання роботи або підписання документа не має значення для оподаткування, якщо кошти ще не отримані. Цей спосіб визнання доходу передбачає певну модель податкового обліку, яка формується шляхом сукупності доходів від клієнтів та виникнення податкових зобов'язань з ними.

Цивільне правозастосування щодо розрахунків з клієнтами здійснюється відповідно до договірних угод. Угоди про надання ІТ-послуг, розробку програмного забезпечення, створення веб-сайтів, впровадження CRM-систем або технічну підтримку визначають обсяг зобов'язань сторін, процес виконання робіт, умови оплати, умови розрахунків та відповідальність за порушення договірних умов. Саме угода є правовою основою для здійснення розрахунків та первинним документом, що підтверджує законність отримання доходу.

Одним з унікальних аспектів регуляторного регулювання в ІТ-секторі є відсутність універсальних стандартів для первинних форм документів. Законодавство не визначає жодного прикладу послуги, що надається ІТ-розробником, що дає підприємцям певну гнучкість, але збільшує ймовірність податкових розбіжностей. Для підтвердження надання послуг можуть бути використані акти працевлаштування, рахунки, накладні, технічні умови, листи до замовника та інформація з CRM-систем, за умови, що вони містять необхідні реквізити первинного документа.

Особлива увага приділяється регуляторному контролю за безготівковими операціями. Для індивідуальних підприємців необхідністю є розрахунок з юридичними та іншими фізичними особами в нематеріальній формі. Це означає, що виплата коштів клієнтам, як правило, здійснюється на поточний рахунок

індивідуального підприємця, що сприяє прозорості руху грошових коштів та потенціалу для податкового контролю. Використання банківських виписок як джерела бухгалтерської інформації є необхідним для організації розрахунків.

Регуляторний нагляд за розрахунками з клієнтами у третьому рівні індивідуальних підприємців також пов'язаний з питанням податку на додану вартість. Якщо перевищено ліміт доходу, встановлений законом або реєстрацією, підприємець стає платником ПДВ. У цьому випадку на розрахунки з клієнтами негативно впливає необхідність розрахунку податкового боргу, пов'язаного з ПДВ, створення та реєстрації податкових накладних, визначення податкових пільг та забезпечення узгодженості бухгалтерської, податкової та банківської інформації.

Ще одним унікальним аспектом ІТ-послуг є можливість роботи з незалежними клієнтами. У цьому випадку законодавство щодо регуляторного регулювання розрахунків включає валютне законодавство, правила конвертації валют, зобов'язання зараховувати виручку в іноземній валюті на рахунок підприємця та конвертацію цієї виручки в гривню для цілей оподаткування. Різниця в обмінному курсі, дата фінансування та комісії банку можуть впливати на загальний дохід, який визнається оподатковуваним [17].

Одним із важливих компонентів регуляторного нагляду є максимальний термін зберігання документів та відповідальність за порушення правил бухгалтерського обліку. Індивідуальний підприємець зобов'язаний вести документацію, яка підтверджує всі розрахунки з клієнтами, що є законними згідно з чинним законодавством. Відсутність документального підтвердження доходів або неправильний облік розрахунків може бути достатнім для спричинення додаткових податкових нарахувань, штрафів та юридичної відповідальності.

Таким чином, правовий та регуляторний нагляд за бухгалтерським обліком та оподаткуванням стосовно клієнтів фізичної особи-підприємця у сфері ІТ-послуг є складною системою, яка агрегує принципи податкового, цивільного, фінансового та валютного права. Для фізичної особи-підприємця організація розрахунків з клієнтами є не лише завданням бухгалтерського обліку, але й відіграє значну роль у податковій безпеці, фінансовій стабільності та довірі клієнтів.

1.3 Особливості організації обліку розрахунків із замовниками розробника-резидента

Підприємства ІТ-індустрії мають особливу архітектуру та структуру, яка описує організацію технологічних ресурсів, процесів та людських ресурсів у сфері інформаційних технологій з метою досягнення бізнес-цілей компанії. Вона охоплює різноманітні компоненти, включаючи апаратне забезпечення, програмне забезпечення, мережі, бази даних, людські ресурси та процеси, а процес управління відбувається в середовищі вибору і врахування операційної стратегії, управління змінами та ризиками, планування та бюджетування, діаграми процесів і метрик для різних департаментів і проєктів (рисунок 1.7).

Рисунок 1.7 – Архітектура ІТ-бізнесу в контексті прийняття управлінських рішень

Джерело: сформовано автором на основі джерела [10]

Процедура обліку операцій з клієнтами фізичної особи-підприємця третьої групи, який здійснює діяльність, пов'язану з інформаційними технологіями, характеризується підвищеною складністю та має кілька специфічних аспектів, зумовлених поєднанням правового статусу підприємця, ознак спрощеної системи оподаткування та специфіки надання послуг у сфері інформаційних технологій. Фізична особа-підприємець відрізняється від юридичної особи тим, що не має розгалуженої внутрішньої системи обліку, але зобов'язаний забезпечувати належний рівень бухгалтерської дисципліни, точність визнання доходів та своєчасність розрахунків з клієнтами, що безпосередньо впливає на правильність оподаткування та довгострокову життєздатність їхньої діяльності. Унікальна роль належить тому, що для кожного платника податків третьої групи основним напрямом оподаткування є дохід, отриманий від готівкових операцій, що підвищує важливість обліку фактичного доходу клієнтів [4].

Своєрідність ІТ-сектору полягає в тому, що результат діяльності є нематеріальним і не завжди може бути однозначно ідентифікований як готовий продукт. Створення веб-сайтів, впровадження та обслуговування CRM-систем, технічна підтримка інформаційних ресурсів, обслуговування корпоративних клієнтів або реалізація окремих проектів – все це приклади послуг, що стосуються інтелектуальної власності, які зазвичай надаються поетапно протягом тривалого періоду часу та за умовами окремих договорів. У цьому контексті необхідно розрізняти авансові платежі, взаємопов'язані та остаточні, що вимагає системного підходу до обліку кожної бізнес-операції. На відміну від класичного стилю підприємницької діяльності, пов'язаної з комерцією або виробництвом фізичних товарів, ІТ-послуги не мають фізичного аналога, що забороняє використання традиційних методів складського або товарного обліку. Основними засобами підтвердження виконання договірних зобов'язань перед клієнтом є договори, технічні специфікації, акти приймання-передачі та передавальні документи, що демонструють завершення послуги, а також інші непрямі докази факту надання послуг. Це підвищує важливість правильного оформлення первинних документів,

оскільки вони є основою для визнання доходів та фіксації завершення операцій з клієнтами в податковому та бухгалтерському обліку окремого власника бізнесу.

Характер ІТ-діяльності проекту також призводить до нерівномірних грошових потоків та значної залежності від конкретних умов договірних угод. Замовники часто оплачують роботу частинами або після завершення окремих етапів, що вимагає постійного контролю за дебіторською заборгованістю та умовами її оплати. У цьому контексті облік розрахунків з клієнтами має не лише фінансове значення, але й управлінське. Оскільки він дозволяє підприємцю регулювати виконання договірних зобов'язань, прогнозувати грошові потоки та приймати рішення щодо майбутнього діяльності [15].

Ще одним важливим аспектом є довгострокові контракти з клієнтами, які поширені в технічній підтримці веб-сайтів, CRM-систем або загальних інформаційно-технологічних послугах для бізнесу. У цьому випадку розрахунки з клієнтами є поширеними і можуть здійснюватися на основі щомісячної плати або обсягу виконаних робіт. Це вимагає організації обліку періодичної виплати грошей, контролю за часом отримання коштів та точного визначення доходів протягом відповідного податкового періоду, що має вирішальне значення для платника податків третьої групи.

В результаті, в контексті діяльності фізичної особи-підприємця у сфері інформаційних технологій облік доходів та витрат має вирішальне значення для фінансово-економічної системи підприємця. Її ефективна організація сприяє як дотриманню податкового законодавства, так і створенню інформаційної системи для управління доходами, ліквідністю та фінансовою стабільністю. Недостатня увага до обліку платежів може призвести до втрати контролю над грошовими потоками, виникнення податкових ризиків та зниження ефективності господарської діяльності загалом.

Одним із аспектів діяльності фізичної особи-підприємця у сфері розробки програмного забезпечення, веб-сайтів, CRM-рішень та надання послуг технічної підтримки є різноманітність способів розрахунків з клієнтами, що пояснюється як специфікою ІТ-проектів, так і індивідуальним характером їхньої співпраці з

клієнтами. На відміну від типової моделі обслуговування, де оплата здійснюється після надання послуги, фінансові відносини, пов'язані з інформаційними технологіями, часто характеризуються складною, багаторівневою структурою та розтягнуті в часі. Це вимагає використання гнучких підходів до організації обліку, які сприяє точному обліку доходів [19].

У практиці ІТ-підприємств зазвичай використовуються проекти, які є разовими та мають фіксовану вартість, замовник та підрядник узгоджують загальну вартість договору ще до розробки веб-сайту, випуску програмного продукту або впровадження CRM-системи. У цьому випадку точне визначення терміну виконання робіт та документування наданої послуги набуває першочергового значення, оскільки саме з цього моменту фізична особа-підприємець визнається за доходом. Неправильний розрахунок цього моменту може призвести до помилок у податковому обліку та фінансових помилок.

Також поширеним є метод оплати, який передбачає прогресію гонорарів, загальний обсяг робіт розділяється на окремі етапи з визначенням вартості кожного з них. Цей метод поширений для великих, складних ІТ-проектів, які реалізуються протягом кількох місяців або років. Для фінансових розрахунків це означає вимогу чіткого контролю за виконанням кожного етапу, своєчасного оформлення документів приймання та передачі, а також обліку доходів за фактично отриманою сумою, що особливо важливо для платника єдиного податку третьої групи, який використовує касовий метод обліку доходів. Окремий клас плати виділено на технічну підтримку, управління веб-сайтом, оновлення програмного забезпечення або адміністрування CRM-системи в рамках підписки. У цьому випадку розрахунки з клієнтами є частими та зазвичай щомісячними на основі договору на обслуговування. Облік цих операцій вимагає систематичного запису інформації щодо нарахування коштів та їх отримання, контролю умов оплати та точного розподілу доходу на відповідний податковий період, що має вирішальне значення для створення податкового боргу [24].

Погодинна оплата праці є поширеною в ІТ-секторі, вартість послуг базується на кількості відпрацьованих годин. Такий стиль поширений у консалтингу,

розробці програмного забезпечення або підтримці існуючих рішень. У цьому випадку процедура обліку розрахунків нерозривно пов'язана з процедурою обліку відпрацьованих годин, веденням табелів обліку робочого часу та обліком обсягу виконаної роботи, ці додаткові зусилля від підприємця необхідні для підтримки внутрішнього контролю.

Комбіновані моделі розрахунків, включаючи авансові платежі, заплановані платежі та щомісячні передплати, ще більше ускладнюють систему бухгалтерського обліку. Вони вимагають конкретного опису умов договору, включаючи спосіб зарахування позик, контроль за обсягом отриманих коштів та точне документування різних транзакцій. У цьому контексті облік доходів з клієнтами є одночасно систематичним і стає першорядним для фінансового управління діяльністю окремого власника бізнесу. Як наслідок, кожна форма колективного договору в IT-секторі має свої унікальні особливості та небезпеки. Це вимагає чіткого визначення договірних умов, визначення часу отримання доходу відповідно до вимог податкового законодавства та точного документування виконаних зобов'язань. Раціональна організація обліку цих операцій дозволяє індивідуальному підприємцю забезпечити дотримання податкового законодавства, уникнути фінансових ризиків та підвищити ефективність власної діяльності.

Облік індивідуальних розрахунків з клієнтами через стороннього підприємця базується на використанні касового методу визнання доходів, що є важливим для розробки податкових зобов'язань у контексті спрощеної системи оподаткування. Суть методу полягає в тому, що дохід вважається отриманим лише під час фактичного отримання коштів, а не під час виконання роботи чи надання послуг. Цей метод має першочергове значення для організації обліку розрахунків з клієнтами, оскільки саме рух грошей, а не грошова вартість операції, є першочерговим критерієм для визначення доходу.

Практика використання готівки як способу оплати означає, що навіть за наявності документально підтверджених випадків виконання робіт, завершеного проекту, переданих результатів розробки або фактичного виконання договірних зобов'язань, податкові наслідки для підприємця не настають до фактичної оплати

клієнтом. Між завершенням роботи та процесом оплати часто існує певний період часу, пов'язаний із внутрішніми процедурами замовника, затвердженням результатів або умовою відстрочки платежу. В результаті, підприємець вже матиме отриманий дохід, але податковий облік не вважатиме цей дохід ще отриманим.

Такий підхід суттєво відрізняється від принципів бухгалтерського обліку, що використовуються юридичними організаціями, основним принципом є принцип нарахування, який стверджує, що дохід визнається протягом періоду, в якому він виникає, незалежно від фактичного руху грошових коштів. Різниця між виконанням роботи та отриманою оплатою є специфічною для бухгалтерського обліку та управління своїми фінансами. Підприємець змушений одночасно перевіряти фактично подані рахунки-фактури та фактичні надходження грошових коштів, останні з яких визначають рівні оподаткування [13].

У зв'язку з цим організація системи управління розрахунками з клієнтами має першорядне значення. Підприємець повинен знати дати отримання коштів, призначення платежів, суму залучених коштів та спосіб відображення доходу в податковому обліку. Будь-які помилки або упущення в обліку надходжень готівки можуть призвести до неправильного розуміння бази оподаткування, неправильної сплати єдиного податку або виникнення скарг з боку контролюючих органів.

Крім того, метод визнання доходів, що базується на касових операціях, безпосередньо впливає на управління ліквідністю у підприємця. Без системного підходу може виникнути ситуація, коли обсяг роботи є значним, але фактичні грошові виплати не відповідають обсягу роботи або недостатні для покриття поточних витрат. У цьому контексті облік розрахунків з клієнтами виходить за межі суто податкової функції та стає інструментом фінансового планування, що сприяє прогнозуванню грошових потоків та оцінці життєздатності підприємця.

В результаті використання касового методу визнання доходів у фізичної особи-підприємця третьої групи вимагає підвищених вимог до організації обліку взаємодії з клієнтами. Цей стиль обліку повинен розрізняти послуги, які виконані, але не оплачені, та фактично отримані доходи. Він також повинен мати своєчасний контроль грошових операцій та правильну методику розрахунку податкових

показників. Під час роботи в сфері інформаційних технологій це має першорядне значення для забезпечення фінансової стабільності, дотримання податкового законодавства та ефективного управління підприємницькою діяльністю [18].

Одним із компонентів організації обліку розрахунків з клієнтами є використання окремого фінансового рахунку, призначеного для підприємницької діяльності. Саме через цей рахунок повинні обліковуватися всі фінансові операції, пов'язані з наданням ІТ-послуг, незалежно від виду, обсягу чи характеру їхньої співпраці з клієнтами. Наявність бізнес-рахунку дозволяє розмежувати доходи від підприємницької діяльності від особистих доходів підприємця, що важливо як для податкового управління, так і для внутрішнього фінансового менеджменту. Усі негрошові операції з клієнтами, яким надаються ІТ-послуги, повинні бути зараховані виключно на особистий рахунок підприємця. Це охоплює оплату за розробку веб-сайту, створення та впровадження CRM-систем, програмування, технічну підтримку, абонентів та інші цифрові послуги. Спрямування коштів на особисті рахунки фізичних осіб збільшує ймовірність перекласифікації цього доходу як неоподаткованого, що призведе до додаткових податків, штрафів та санкцій з боку державних органів. Саме тому дотримання вимоги щодо використання бізнес-рахунку має вирішальне значення для податкової безпеки сторонньої фізичної особи-підприємця.

Використання банківського рахунку як основного способу оплати усуває секретність фінансових операцій та дозволяє легко відстежувати джерело кожного доходу. Призначення платежу, задокументоване в банківських документах, дозволяє точно ідентифікувати клієнта, надані послуги, тривалість або обсяг проекту. Це має особливе значення для ІТ-сектору, оскільки вони часто мають довгострокові зобов'язання щодо співпраці, а платежі зазвичай здійснюються частинами або на регулярній основі.

Виписка з банківського рахунку є основним джерелом фінансової інформації для власника бізнесу. Це перший документ, який підтверджує дату та суму отриманого доходу, а також факт його оподаткування. Для фізичної особи-підприємця третьої групи, яка використовує касовий метод визнання доходів,

банківська виписка фактично визначатиме час податкового впливу, незалежно від дати підписання договорів чи виконання робіт.

Інформація з банківської виписки використовується для створення обліку доходів фізичної особи-підприємця, збирається податкова інформація та оцінюється відповідність доходів вимогам відповідної податкової категорії. Крім того, систематичний аналіз фінансів на рахунку дозволяє оцінити фінансову спроможність підприємця, спланувати відтік грошових коштів, визначити найприбутковіших клієнтів та розпізнати проблеми з оплатою. Як наслідок, особистий банківський рахунок фізичної особи-підприємця та відповідна банківська виписка є фундаментальними компонентами системи обліку взаємодії з клієнтами в технологічному секторі. Вони не тільки відповідають вимогам податкового законодавства, але й забезпечують основу для фінансового аналізу, управління доходами та прийняття рішень щодо діяльності з розвитку [24].

Значення для організації бухгалтерського обліку має точне документування взаємодії з клієнтами. Для ІТ-послуг типовими первинними документами є договори на надання послуг, технічні умови, рахунки-фактури та електронне листування, що підтверджує обсяг та характер виконаних робіт. В цифрову епоху дані CRM-систем, які відстежують хід проектів, обсяг наданих послуг, терміни виконання та взаємодію з клієнтами, стають все більш важливими. Незважаючи на відсутність формального зв'язку CRM з бухгалтерським обліком, її дані можна використовувати для підтвердження достовірності бізнес-операцій.

Особливістю ІТ-діяльності також є довгостроковий характер партнерства з клієнтами. У випадках, коли один підприємець займається технічною підтримкою, обслуговуванням веб-сайту або CRM-систем, розрахунки зазвичай є частими та щомісячними. У цьому контексті облік розрахунків повинен мати прямий зв'язок між періодом надання послуг та періодом отримання доходу, навіть якщо використовується касовий метод. Це важливо не лише для цілей оподаткування, але й для управлінського аналізу стабільності доходів підприємця.

Одним із важливих компонентів організації бухгалтерського обліку є нагляд за дебіторською заборгованістю. Незважаючи на те, що в фізичної особи-

підприємця третьої групи податковий борг безпосередньо не залежить від отримання рахунку, наявність векселя має значний вплив на ліквідність та фінансова стабільність підприємця. У реальному світі розробки ІТ випадки несвоєчасної оплати клієнтами є поширеними, що може призвести до фінансових розривів. Як наслідок, облік платежів повинен включати внутрішній нагляд за умовами оплати, аналіз заборгованості та використання договірних механізмів для стимулювання своєчасної оплати.

Особливу увагу слід приділити організації обліку передоплати. У сфері ІТ-послуг поширеною є практика отримання оплати за проєкти або окремі частини робіт. Для фізичної особи-підприємця третьої групи дохід одразу вважається доходом і підлягає оподаткуванню єдиним податком, незалежно від ступеня виконання робіт. Це вимагає ретельного планування грошових потоків та врахування податкових наслідків договорів під час визначення умов договору [15].

Ще одним унікальним аспектом обліку розрахунків є здатність співпрацювати з великими корпоративними клієнтами, зокрема будівельними компаніями, навчальними закладами, транспортними компаніями. У цьому випадку підвищуються стандарти до якості документації, відповідності договорів вимогам законодавства, чіткості предмета договору та переліку послуг, пов'язаних з ним. Помилки або пропуски в документах можуть бути причиною податкових спорів або спорів клієнтів щодо прийняття податкових робіт.

У контексті податкового обліку вирішальне значення має точне визначення мети платежів. Мета платежу в банкнотах повинна бути чітко пов'язана з наданими послугами та умовами договору. Неправильне або узагальнене формулювання може призвести до ризиків неправильної класифікації доходів або сумнівів у законності господарських операцій, що виникають у контролюючих органах.

Таким чином, організація обліку операцій із замовниками у сфері інформаційних технологій є складним та багатогранним процесом. Він має забезпечувати точність документування доходів, регулювати умови розрахунків, мінімізувати ризик оподаткування.

РОЗДІЛ 2

ПРАКТИЧНІ ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ І ОПОДАТКУВАННЯ

РОЗРАХУНКІВ ІЗ ЗАМОВНИКАМИ

У ФОП РЕКУНЕНКО ІГОР ВОЛОДИМИРОВИЧ

2.1 Організаційно-економічна характеристика діяльності фізичної особи-підприємця Рекуненка Ігоря Володимировича

ФОП Рекуненко Ігор Володимирович здійснює підприємницькі ініціативи в галузі інформаційних технологій та надання послуг, пов'язаних з розробкою, впровадженням та підтримкою програмних продуктів (таблиця 2.1). Бізнес знаходиться в місті Суми. Основним напрямком підприємницької діяльності є створення веб-сайтів, цифрових порталів, CRM-систем, зокрема на платформі Bitrix, а також надання послуг технічної підтримки, управління та комплексне обслуговування інформаційних ресурсів клієнтів.

Таблиця 2.1 – Загальна організаційно-правова характеристика ФОП Рекуненко Ігор Володимирович

Показник	Характеристика
Повне найменування	Фізична особа-підприємець Рекуненко Ігор Володимирович
Організаційно-правова форма	Фізична особа-підприємець
Місце державної реєстрації	м. Суми
Дата державної реєстрації	14.01.2021 р.
Статус	Діючий
Форма власності	Приватна
Основний вид діяльності (КВЕД)	62.02 – Консультування з питань інформатизації
Додаткові види діяльності	62.01, 62.03, 62.09, 63.11, 63.12, 63.99, 52.29, 82.20
Масштаб діяльності	Малий бізнес (мікропідприємництво)

Джерело: систематизовано автором на основі власних досліджень

Діяльність ФОП Рекуненко І.В. має сервісний характер та поєднує як виконання разових замовлень, так і довгострокову співпрацю з клієнтами на основі підписки. Серед клієнтів підприємця – будівельні компанії, навчальні заклади, транспортні компанії, комерційні організації та установи різних форм власності.

Типовими клієнтами є суб'єкти, яким потрібна ІТ-допомога для своєї діяльності (таблиця 2.2).

Таблиця 2.2 – Організаційна структура управління ФОП Рекуненко І.В.

Елемент структури	Характеристика
Керівник	ФОП Рекуненко І.В.
Форма управління	Одноосібне управління
Наймані працівники	Відсутні (або залучення за цивільно-правовими договорами)
Залучені спеціалісти	Фрілансери, підрядники (дизайн, верстка, контент, SEO – за потреби)
Бухгалтерський облік	Ведеться самостійно або із залученням аутсорсингу
Прийняття управлінських рішень	Безпосередньо ФОП

Джерело: систематизовано автором на основі власних досліджень

Спільним компонентом підприємництва є повний цикл ІТ-послуг, що включає аналіз вимог клієнта, створення технічних специфікацій, програмування, тестування та впровадження продуктів (таблиця 2.3). Такий підхід визначає багатостадійність діяльності, в результаті чого виникає складна мережа розрахунків із замовниками, що вимагає організації бухгалтерського обліку та документального підтвердження кожного етапу.

Таблиця 2.3 – Характеристика основних напрямів господарської діяльності

Напрямок діяльності	Зміст
Розробка веб-сайтів	Створення корпоративних сайтів, сайтів для бізнесу, освітніх та сервісних організацій
Впровадження CRM	Налаштування та супровід CRM-систем (зокрема Bitrix24)
Технічна підтримка	Підтримка сайтів, хостинг, адміністрування
Інформаційні послуги	Консультації з цифровізації бізнес-процесів
Супровід клієнтів	Довгострокове обслуговування компаній-замовників

Джерело: систематизовано автором на основі власних досліджень

Фізична особа-підприємець Рекуненко І.В. використовує спрощену систему оподаткування та є платником єдиного податку третьої групи. Такий стиль оподаткування поширений серед ІТ-підприємців і передбачає сплату єдиного податку у відсотках від отриманого доходу, а також сплату єдиного соціального внеску. Об'єктом оподаткування є дохід, отриманий касовим методом, тобто фактична сума коштів, отриманих на бізнес-рахунок або готівкою (таблиця 2.4).

Таблиця 2.4 – Система оподаткування та податкові зобов'язання ФОП Рекуненко І.В.

Показник	Характеристика
Система оподаткування	Спрощена
Група платника	Єдиний податок, 3 група
Ставка єдиного податку	5 % доходу (без ПДВ)
Платник ПДВ	Ні
ЄСВ	22 % від мінімальної заробітної плати
Податкова звітність	Декларація платника ЄП (квартальна), звіт з ЄСВ
Податковий облік доходів	За касовим методом

Джерело: систематизовано автором на основі власних досліджень

Структурна структура підприємницької діяльності проста та універсальна. Усіма видами діяльності безпосередньо керує підприємець, який виконує функції менеджера, розробника, керівника проекту та координатора взаємодії з клієнтами. Якщо до цивільно-правових угод або аутсорсингу, які мають структуру витрат та потребують відповідного обліку, залучаються зовнішні експерти, це може вимагати залучення фахівців. Економічні показники діяльності ФОП Рекуненко І.В. наведена в таблиці 2.5.

Таблиця 2.5 – Економічні показники діяльності ФОП Рекуненко І.В.

Показник	Характеристика
Основне джерело доходів	Оплата від замовників за ІТ-послуги
Форма розрахунків	Безготівкова
Кількість замовників	Стабільна
Характер доходів	Нерегулярний, проєктний
Передоплата	Часткова або повна
Основні витрати	Хостинг, програмне забезпечення, інтернет-послуги, послуги підрядників
Фінансовий результат	Прибуткова діяльність

Джерело: систематизовано автором на основі власних досліджень

Матеріально-технічна база діяльності фізичної особи включає комп'ютери, програмне забезпечення, ліцензовані продукти, хмарні сервіси, а також засоби зв'язку та віддаленої роботи. Багато значущих процесів автоматизовані за допомогою CRM-систем, систем управління завданнями, електронної пошти та месенджерів. CRM-система Bitrix відіграє значну роль в обліку замовлень, контролі

виконання, управлінні проектами та взаємодії з клієнтами, що опосередковано впливає на організацію обліку розрахунків.

Грошові вигоди від діяльності підприємця отримують переважно від послуг, а не від продажу фізичних активів. Дохід нерівномірний і залежить від кількості договорів, складності проектів, термінів виконання та способу оплати клієнтів. Підприємець має багато роботи в періоди активного виконання проектів та відносно стабільний дохід від послуг за підпискою.

Основна форма оплати послуг здійснюється безготівковим способом, бізнес-рахунок фізичної особи-підприємця використовується для переказу коштів на рахунок клієнта. Це сприяє прозорості грошових потоків та полегшує створення бухгалтерської та податкової інформації. Банківські виписки є основним джерелом інформації для розрахунку доходу та проведення розрахунків з клієнтами.

Договори з клієнтами мають письмовий або електронний характер. У договорах визначається предмет послуг, терміни їх виконання, вартість робіт, порядок оплати та відповідальність кожної сторони. Наявність чітко визначених умов у договорах має вирішальне значення для точного обліку розрахунків та мінімізації податкових і юридичних ризиків.

Таким чином, фізична особа-підприємець Рекуненко Ігор Володимирович є типовим представником малого бізнесу в галузі інформаційних технологій, його діяльність характеризується проектним характером, відсутністю видимих результатів, складною структурою ділянок з клієнтами та використанням простої податкової системи. Ці ознаки вимагають детального розгляду організації обліку операцій із замовниками та податкового навантаження.

2.2 Характеристика договорів із замовниками та форм розрахунків у розробника-резидента

Договірні відносини з клієнтами є невід'ємною частиною організації діяльності Ігоря Володимировича Рекуненка, оскільки контракти визначають грошову вартість операцій, процес виконання робіт, умови та способи оплати, а

також час отримання доходу для фінансового обліку та податкових цілей. У сфері інформаційних технологій, особливо при розробці веб-сайтів, CRM-систем, програмного забезпечення та технічної підтримки, контракти мають значну інтелектуальну складову, що відображається в специфіці їх обліку.

У діяльності Рекуненка І.В. використовується кілька основних типів контрактів з клієнтами, які відрізняються своїм змістом, термінами дії та способом оплати. Найпоширенішими типами контрактів є послуги, що забезпечують розробку веб-сайтів та програмного забезпечення, послуги з впровадження та налаштування CRM-систем, а також технічна підтримка та обслуговування клієнтів.

Контракти на створення веб-сайтів та програмного забезпечення бувають разовими або проектними. Ці контракти визначають обсяг робіт, який може включати дизайн, програмування, створення контенту, тестування та запуск веб-сайту або системи. Витрати на проєкт визначаються заздалегідь або розбиваються на окремі кроки. Для обліку розрахунків важливо, щоб оплата за цими контрактами зазвичай здійснювалася як авансовий платіж, частковий платіж, за яким слідує остаточний платіж, або платіж, поетапний відповідно до обсягу виконаної роботи.

Формалізований підхід до розрахунків є поширеним при роботі зі складними або довгостроковими ІТ-проектами. Умови контракту визначають кроки процесу, кожен крок пов'язаний з частиною вартості. Після завершення етапу складається офіційний контракт, який описує надані послуги та має підписи сторін. Це документ, який визначає процес оплати. Такий метод зменшує ризик фінансових втрат для клієнта та забезпечує підприємцю регулярний потік фінансування протягом тривалості проєкту.

Окремий клас контрактів створюється для технічної допомоги та передплатених послуг. Зазвичай вони укладаються на тривалий період часу та забезпечують регулярний потік послуг з адміністрування сайту, оновлення програмного забезпечення, усунення несправностей, консультацій та функціонального покращення. Оплата за цими договорами здійснюється щомісяця у встановленій сумі, яка не залежить від фактичного обсягу виконаної роботи в

рамках узгодженого пакету послуг. Для фінансового обліку це означає стабільний, довгостроковий грошовий дохід, що полегшує планування податкових та доходних платежів.

Усі угоди, укладені ФОП Рекуненко І.В., є остаточними та обов'язковими до виконання. Підприємець присвятив свій час визначенню порядку розрахунків, перерахування коштів на свій особистий рахунок та отримання платежу. Розрахунки з клієнтами переважно проводяться безвідсотково шляхом перерахування коштів на поточний рахунок підприємця. Такий метод відповідає вимогам законодавства, сприяє прозорості фінансових операцій, що підтримує перевірку доходів у податковому обліку.

Одним із унікальних аспектів підприємницької діяльності є використання CRM-системи Bitrix для полегшення взаємодії з клієнтами. CRM документує всі етапи роботи з клієнтом: від початкового створення комерційної пропозиції до завершення проекту та випуску продукту. Незважаючи на те, що CRM-система безпосередньо не пов'язана з бухгалтерською системою, вона відіграє важливу роль у створенні інформаційної бази для бухгалтерського обліку. Це пояснюється тим, що система дозволяє вам відстежувати статус ваших замовлень, терміни виконання, узгоджені суми та фактично отриману суму коштів.

Документальне оформлення розрахунків із замовниками здійснюється шляхом створення рахунків-фактур на оплату наданих послуг та отримання коштів. Рахунок-фактура використовується як засіб оплати послуг, акт документує прийняття послуг замовником, а також документує надання послуг. Для фізичної особи-підприємця, яка оподатковується за ставкою податку третьої групи, акт трудових відносин не є необхідним для визнання доходу, але він важливий для дотримання договірної дисципліни, перевірки виконання зобов'язань та мінімізації суперечок з клієнтами.

Особлива увага приділяється процесу обліку розрахунків. Доходом вважається загальна сума коштів, що надійшла на рахунок або до каси підприємця. Це означає, що дата підписання або виконання роботи не впливає на податкові

зобов'язання, якщо платіж ще не надійшов. Ця ознака вимагає постійного контролю за рахунками-фактурами та оплатою клієнтів.

У практиці фізичної особи-підприємця Рекуненка І.В. можуть траплятися випадки, коли робота виконана, але оплата надходить із затримкою. У цьому випадку підприємець не несе податкових зобов'язань до фактичного отримання грошей, але фінансові ризики, пов'язані з ліквідністю та плануванням грошових потоків, зростають. Саме тому вигідно включати до договорів умови передоплати або формальні умови оплати, а також санкції за невиконання платежів.

Таким чином, система договорів та способів оплати у фізичної особи-підприємця Рекуненка Ігоря Володимировича є різноманітною, універсальною та адаптованою до специфіки ІТ-послуг. Проектні договори, фази оплати, абонентське обслуговування, використання CRM-систем та безготівкові платежі є частиною складної, але керованої системи розрахунків із замовниками розробника-резидента.

2.3 Організація обліку розрахунків із замовниками у фізичної особи-підприємця Рекуненка Ігоря Володимировича

Організація обліку платежів замовникам ФОП Рекуненко І.В. є однією з найважливіших складових його системи фінансового та податкового управління. Специфіка послуг, що надаються підприємцем, вимагає чіткого контролю за фінансами, своєчасного відображення доходів, належного документування операцій та дотримання вимог податкового законодавства, зокрема щодо застосування єдиної ставки податку третьої групи.

Один із аспектів діяльності фізичної особи-підприємця Рекуненка І.В. полягає в тому, чи обмежується вона використанням методів бухгалтерського обліку для розрахунків з клієнтами; чи займається вона також податковим та фінансовим управлінням. Підприємець одночасно функціонує як виконавець праці, менеджер бізнес-процесів та фінансовий калькулятор, що зумовлює необхідність простої, але ефективної системи обліку колективних розрахунків.

Таблиця 2.6 – Документообіг розрахунків із замовниками ФОП Рекуненко Ігор Володимирович

Документ	Призначення
Договір про надання послуг	Визначає умови співпраці
Рахунок / інвойс	Підстава для оплати
Акт виконаних робіт	Підтвердження наданих послуг
Банківська виписка	Підтвердження надходження коштів
Податкова декларація	Податковий облік доходів

Джерело: систематизовано автором на основі власних досліджень

Розрахунки клієнтів з ФОП переважно проводяться безготівковим способом, кошти перераховуються з поточного рахунку підприємця на поточний рахунок банківської установи. Такий спосіб оплати є законним та сприяє прозорості фінансів, а також дозволяє легко контролювати фактичну суму отриманих коштів. Готівкові платежі є рідкістю, що зменшує ймовірність порушення правил касового обліку та спрощує податковий облік.

Основою організації обліку платежів є облік усіх доходів від клієнтів. Для одного платника податків, який входить до третьої групи, кошти, що фактично надійшли на рахунок підприємця, вважаються доходом, незалежно від дати підписання договору, виконання робіт чи надання послуг. Це означає, що основним джерелом інформації щодо доходів є виписка з банківського рахунку, яка відображає рух коштів на рахунку підприємця.

Під час організації обліку платежів для ФОП Рекуненко І.В. особлива увага приділяється зв'язку надходжень грошей з конкретними договорами та клієнтами. Кожен платіж характеризується призначенням платежу, номером договору або рахунку, що сприяє розмежуванню доходу та джерела доходу та уникає помилок в бухгалтерському обліку. Цей метод особливо важливий у випадках, коли підприємець має одночасно кількох клієнтів та виконує кілька проектів одночасно.

Документальне оформлення розрахунків з клієнтами здійснюється шляхом створення рахунків-фактур на оплату наданих послуг та інкасації. Рахунки-фактури на оплату використовуються як засіб початку переговорів та отримання інформації щодо вартості робіт, умов оплати та специфіки підприємця. Акт наданих послуг демонструє реальність виконання робіт та їх прийняття

замовником, що має значення для договірних відносин, хоча й не є визначальним фактором у податковому обліку підприємця.

У випадках, коли робота виконана, але оплата ще не отримана, ФОП Рекуненко І.В. створює рахунки виручки з клієнтами. Незважаючи на те, що ця заборгованість не відображається в податковому обліку як дохід, вона має вирішальне значення для управління ліквідністю та планування грошових потоків. Для регулювання кредиторської заборгованості використовуються внутрішні записи, дані CRM-системи та терміни виконання договорів.

Одним із особливостей обліку розрахунків ФОП Рекуненко І.В. використовує CRM-систему Vitrix як доповнення до управлінського обліку. Система зберігає всі етапи взаємодії з клієнтами: офіційно затвердження договору, узгодження вартості, виконання робіт, виставлення рахунків-фактур та отримання оплати. Незважаючи на відсутність можливості заміни CRM бухгалтерським обліком, її все ще можна використовувати для швидкого перегляду стану розрахунків, визнання прострочених платежів та планування розподілу коштів.

Одним із важливих компонентів бухгалтерського обліку є розділення особистих та бізнес-фінансів. Розрахунки із замовниками через бізнес-рахунок дозволяє уникнути поєднання фінансових операцій та спрощує створення бухгалтерської та податкової інформації. Такий метод дотримується принципів фінансового регулювання та зменшує ймовірність регуляторних претензій.

Податковий облік індивідуальних розрахунків з клієнтами у підприємницькій сфері ФОП Рекуненко І.В. здійснюється шляхом запису доходів у Книзі обліку доходів або електронним способом за допомогою відповідних програмних засобів. Усі фактично отримані від клієнтів кошти документуються в книзі, ця інформація вказує дату отримання та джерела доходу. Ця процедура покликана забезпечити виконання вимог податкового законодавства та правильний розрахунок єдиного податку.

Фундаментальною складовою організації бухгалтерського обліку є контроль за максимальним обсягом доходу, якого можуть досягти платники єдиного податку третьої групи. Перевищення ліміту може призвести до втрати права на спрощену

систему оподаткування та переходу на загальну систему, що значно ускладнить бухгалтерський облік та збільшить податкове навантаження. Саме тому ФОП Рекуненко І.В. завжди перевіряє загальний обсяг доходу за звітний період.

Таким чином, облік розрахунків із замовниками ФОП Рекуненко І.В. поєднує фінансовий контроль за розподілом коштів, документування виконаної роботи, використання інструментів CRM та дотримання податкового законодавства. Такий тип системи сприяє прозорості фінансових операцій, своєчасному визнанню доходів та створює основу для додаткової оптимізації бухгалтерського обліку та оподаткування.

Незважаючи на загальний упорядкований характер процесу обліку із замовниками ФОП Рекуненко І.В., нами виявлено кілька проблемних аспектів та недоліків, поширених у малому бізнесі, щодо інформаційних технологій. Ці недоліки не завжди є суттєвими, але вони можуть негативно впливати на якість бухгалтерської інформації, ефективність управління грошовими потоками та рівень податкової безпеки підприємця.

Перша проблема полягає у відсутності формалізованої системи внутрішніх правил щодо обліку розрахунків з клієнтами. Облік на рівні фізичної особи-підприємця, перш за все, базується на практичному досвіді підприємця та загальних вимогах податкового законодавства, але не має задокументованої внутрішньої політики щодо процесу виставлення рахунків-фактур, контролю умов оплати, обліку дебіторської заборгованості та взаємозв'язку між первинними документами та банкнотами. Відсутність цих правил перешкоджає систематичному обліку бухгалтерських процедур та збільшує потенціал для помилок при збільшенні рівня активності.

Другим найбільшим недоліком є обмежена сфера аналітичного обліку щодо розрахунків з клієнтами. У податковому обліку дохід документується в загальному вигляді за датами отримання коштів, без конкретного обговорення послуг, проєктів чи етапів роботи. Незважаючи на те, що цей стиль обліку відповідає вимогам спрощеної системи оподаткування, йому бракує необхідної інформації для

поглибленого фінансового аналізу, який необхідний для прийняття стратегічних рішень щодо договорів.

Третя проблема – це складність регулювання рахунків-фактур клієнтів. У сфері ІТ-послуг випадки такого явища є поширеними, виконання робіт відбувається до оплати, або оплата розбивається на частини залежно від прогресу проекту. За цих умов відсутність систематичного обліку заборгованості ускладнює регулювання термінів оплати зобов'язань перед клієнтами, що може призвести до прострочення платежів та негативно вплинути на ліквідність підприємця.

Наступним недоліком є відсутність інтеграції між податковим менеджментом та управлінським обліком. Незважаючи на те, що Рекуненко І.В. використовує CRM-систему Bitrix для управління проектами та взаємодії із замовниками, інформація, зібрана з цієї системи, не завжди є точною щодо податкового обліку доходів. Інформація про виконані роботи, виставлені рахунки-фактури та підписи наданих послуг не завжди безпосередньо пов'язана з отриманням коштів, це може призвести до ризику не мати контролю над повним відображенням доходів.

П'яте питання – це можливість помилкового визначення дати отримання доходу як дати податкового боргу. Для платника єдиного податку третьої групи доходом вважається дата фактичного отримання коштів, проте в практичній діяльності підприємця можуть виникати помилки щодо авансових платежів, часткових платежів або повернення коштів клієнтам. Без чітко визначеної системи контролю ці дії можуть бути перекручені в бухгалтерському обліку, що призводить до неправильної оцінки бази оподаткування.

Слід звернути увагу на питання відсутності систематичного контролю за дотриманням порогу доходу для платників єдиного податку третьої групи. Незважаючи на те, що фізична особа-підприємець Рекуненко Ігор Володимирович здійснює загальний контроль за розподілом коштів, відсутність автоматизованих інструментів контролю за порогом доходу збільшує ймовірність його випадкового перевищення. Якщо дохід перевищить встановлений ліміт, підприємець може втратити право на спрощену систему оподаткування, що призведе до значного

збільшення складності бухгалтерського обліку та значного зниження податкового навантаження.

Ще одним недоліком є обмежений електронний документообіг з клієнтами. У деяких випадках надані послуги та договори складаються у паперовому форматі або передаються без електронного підпису, що ускладнює зберігання документів, їх упорядкування та перевірку під час податкових перевірок. В умовах цифровізації бізнес-процесів така практика знижує ефективність організації та збільшує ризик втрати документів.

Ще однією проблемою є відсутність чіткої класифікації доходів за видами послуг. Інтереси ФОП Рекуненка І.В. полягали у створенні веб-сайту, CRM-системи, технічній допомозі та підтримці клієнтів. Однак у податковому обліку всі ці види доходів узагальнюються в єдиному, узагальненому вигляді, без розмежування видів діяльності. Це збільшує складність аналізу складу доходів та визначення потенціалу розвитку окремих бізнес-сегментів.

Таким чином, основні проблеми обліку розрахунків із замовниками ФОП Рекуненко І.В. пов'язані з недостатнім ступенем систематизації, формалізації та автоматизації бухгалтерських процедур. Через зростання кількості клієнтів, спектру послуг, що надаються, та зростання доходів, ці прогалини можуть стати суттєвими фінансовими та податковими проблемами. Саме тому слід дослідити напрями покращення обліку розрахунків з клієнтами та запропонувати практичні пропозиції щодо підвищення ефективності бухгалтерської та податкової системи фізичної особи-підприємця.

РОЗДІЛ 3

ОПОДАТКУВАННЯ РОЗРАХУНКІВ ІЗ ЗАМОВНИКАМИ РОЗРОБНИКОМ-РЕЗИДЕНТОМ ТА ШЛЯХИ ЙОГО УДОСКОНАЛЕННЯ

3.1 Особливості оподаткування розрахунків із замовниками розробника-резидента

Оподаткування розрахунків із замовниками фізичної особи-підприємця, який займається розробкою веб-сайтів, впровадженням CRM-систем та послугами технічної підтримки, має специфічну правову природу, яка визначається правовим статусом підприємця та характером наданих послуг. Для фізичної особи-підприємця Рекуненка Ігоря Володимировича ці ознаки впливають з обраної спрощеної системи оподаткування, застосування єдиного податку третьої групи, складу доходів, розрахунків із замовниками та використання безготівкових способів оплати.

Основною ознакою оподаткування розрахунків з клієнтами є те, що для кожного платника податку третьої групи основна увага приділяється доходу, який визначається як загальна сума коштів, отриманих протягом звітного періоду, готівкою або на поточний рахунок. У цьому випадку важливість роботи не є першочерговою, сам акт надання послуг не має значення, або тривалість роботи не має значення. Важливим фактором є процес отримання коштів, що суттєво відрізняє податковий облік індивідуальних підприємців від загальної системи оподаткування.

Під час діяльності фізичної особи-підприємця розрахунки із замовниками переважно проводяться безвідсотково шляхом перерахування коштів на поточний рахунок підприємця. Такий стиль розрахунків сприяє прозорості фінансів, зменшує податкову складність та зменшує ймовірність порушення правил касової дисципліни. У податковому обліку кожен платіж клієнту вважається доходом у

день його зарахування на рахунок, незалежно від характеру платежу: частковий, прямий чи остаточний.

Суперечки навколо оплати авансових пакетів у рамках розрахунків з клієнтами мають особливу ціну. У сфері ІТ-послуг поширеним є отримання оплати за розробку веб-сайту, впровадження CRM-системи або послуги технічної підтримки. Для фізичної особи-підприємця, який оподатковується за третьою групою, авансовий платіж включається до доходу в момент його отримання, навіть якщо фактичне виконання робіт звітується пізніше. Це забезпечує переваги в плануванні податкових платежів та управлінні грошовими потоками для підприємця.

Ще однією важливою складовою оподаткування також є часткова угода з клієнтами. У випадках реалізації складних проектів, таких як створення корпоративного веб-сайту для будівельної компанії, університету чи транспортної компанії, оплату можна розділити на етапи. Кожен платіж, отриманий в рамках цього договору, окремо обліковується як дохід, що вимагає ретельного контролю за датами платежів, їх призначенням та умовами договорів.

Особливості оподаткування розрахунків з меценатами у фізичної особи-підприємця Рекуненко І.В. пов'язані з дискусією щодо ставки єдиного податку. Для третьої групи ставка податку різна залежно від статусу платника ПДВ. Якщо зареєстровані як платник ПДВ, але не має податкового коду, до вашого доходу застосовується ставка 5%. Якщо підприємець зареєстрований як власник ПДВ, ставка єдиного податку становить 3%, а операції з послугами підлягають додатковому оподаткуванню податком на додану вартість. Вибір відповідного податкового режиму впливає на цінову політику, конкурентоспроможність послуг та фінансові результати діяльності.

Окремою ознакою є оподаткування розрахунків з клієнтами юридичними особами, які зареєстровані як суб'єкти оподаткування. У цьому випадку фізична особа-підприємець зобов'язана належним чином документувати всі господарські операції, зокрема укладання договорів, підготовку рахунків-фактур до оплати та надання послуг. Незважаючи на те, що єдиною метою єдиного податку є отримання

коштів, наявність усіх первинних документів у повному пакеті має вирішальне значення для перевірки законності доходів під час податкових перевірок.

Своєрідністю оподаткування розрахунків у сфері IT-послуг є також потенційна можливість отримання платежів від різних типів клієнтів, включаючи великі корпорації, навчальні заклади, транспортні компанії та інші суб'єкти господарювання. Це вимагає від підприємця приділяти більше уваги законності призначення платежів, оскільки інформація, зазначена у виписці банку, є єдиною підставою для визначення доходу та його впливу на бухгалтерський облік.

Слід звернути увагу на небезпеку перевищення ліміту доходу, пов'язану з платниками єдиного податку третьої групи. Перевищення ліміту призведе до втрати можливості користуватися спрощеною системою оподаткування та необхідності переходу на загальну систему, що значно ускладнить бухгалтерський облік та збільшить податкове навантаження.

Таким чином, особливості системи оподаткування розрахунків із замовниками у фізичної особи-підприємця Рекуненка Ігоря Володимировича походять від поєднання норм простої системи оподаткування, специфіки IT-послуг, форм та термінів розрахунків, а також вимог до обліку доходів касовим методом. Ефективне управління цими процесами зумовлює необхідність контролю готівкових розрахунків, систематичного обліку первинних документів та координації податкового та бухгалтерського обліку.

3.2 Напрями оптимізації податкового навантаження та вдосконалення обліку розрахунків із замовниками у фізичної особи-підприємця

Оптимізація податкового навантаження для фізичної особи-підприємця, що займається розробкою веб-сайтів, впровадженням CRM-систем та послугами технічної підтримки, має вирішальне значення для фінансового управління та стабільності бізнесу. Для Ігоря Володимировича Рекуненка процес оптимізації податкових платежів нерозривно пов'язаний з організацією обліку розрахунків з клієнтами, вибором способів оплати, структурою доходів та дотриманням

податкового законодавства в рамках спрощеної системи оподаткування третьої групи.

Одним із найважливіших напрямків оптимізації оподаткування є ефективне використання переваг спрощеної системи оподаткування. Перебування в складі єдиного податкового рівня дозволяє підприємцю уникнути складного обліку витрат та оподатковуваного доходу, натомість зосереджуючись на контролі доходів. І навпаки, ефективність цього режиму залежить від точного планування грошових розрахунків. Метод розподілу платежів, який передбачає поетапні платежі клієнтам, дозволяє досягти рівного доходу протягом року та уникати податкового навантаження в окремих звітних періодах.

Одним із важливих аспектів оптимізації є управління початковими платежами. У сфері ІТ-послуг передоплата є поширеною практикою, проте для фізичної особи-підприємця на єдиному податку аванс включається до доходу в момент його отримання. Як наслідок, рекомендується складати договори таким чином, щоб оплата за раннє виконання робіт була пропорційною завершеному етапу проекту. Це зменшує ймовірність одноразового збільшення доходу, що може призвести до перевищення порогу для третьої групи або до значного податкового навантаження в певному кварталі.

Окрема роль в оптимізації відведена вибору статусу платника ПДВ. Для фізичної особи-підприємця Рекуненко І.В. актуальним є аналіз потенційного успіху оподатковуваного бізнесу залежно від структури замовника. Якщо більшість клієнтів є платниками ПДВ і хочуть отримати податковий кредит, становлення платником може підвищити конкурентоспроможність послуг. У цьому випадку ставка єдиного податку знижується до 3%, але виникає необхідність ведення обліку ПДВ, створення та обслуговування податкових накладних. Якщо більшість клієнтів є неплатниками ПДВ, то практичніше залишитися на ставці 5% без ПДВ, це зменшує складність бухгалтерського обліку та зменшує адміністративне навантаження.

Наступний напрямок оптимізації передбачає покращення організації обліку для клієнтів. Для підприємця, який одночасно обслуговує кількох великих клієнтів,

вкрай важливо мати окрему аналітичну систему для кожного клієнта. Ведення внутрішніх договорів, рахунків-фактур та наданих послуг, а також фактичних грошових потоків дозволяє регулювати стан розрахунків, швидкість оплати та уникати помилок у розрахунку доходів. Такий метод не тільки сприяє економії на податках, але й підвищує дотримання клієнтом правил оплати.

Значний резерв для боротьби з податковим навантаженням полягає у точному визначенні призначення платежів. Для фізичної особи-підприємця Рекуненка І.В. виписка банку є основним джерелом інформації щодо доходів. Конкретна кількість, вид послуг та термін їх надання з метою мінімізації ризику класифікації податкових доходів або розвитку спірних ситуацій з податковими органами є показником наявності договору. Це має особливе значення в контексті отримання коштів за кількома договорами від одного клієнта.

Також оптимізація податкового навантаження пов'язана з використанням альтернативних способів оплати. Використання банківських переказів, онлайн-покупок або спеціалізованих платіжних сервісів зменшує ймовірність порушення правил оплати готівкою та полегшує облік доходів. Відмова від готівкових платежів дозволяє підприємцю уникнути необхідності залучення реєстраторів, які займаються розрахунковими операціями у випадках, передбачених законодавством, що зменшує витрати на ведення бухгалтерського обліку.

Одним із суттєвих напрямків удосконалення є планування доходів, яке враховує максимальний обсяг для третьої групи єдиного податку. Систематичний аналіз накопиченого доходу протягом року дозволяє заздалегідь розпізнати небезпеку перевищення ліміту. Коли ліміт наближається, Рекуненко І.В. може оцінити графік доходів, відкласти окремі платежі, досягнувши згоди з клієнтами, або заздалегідь підготуватися до зміни податкової системи.

Важливо окремо згадати переваги договірної роботи як форми оптимізації. Грамотно складені договори, що визначають етапи роботи, умови оплати та відповідальність кожної сторони, дозволяють поєднати економічний зміст операцій з податковими наслідками. Це зменшує ймовірність податкових розбіжностей та сприяє прозорості відносин з клієнтами.

Комплексний підхід до оптимізації оподаткування також передбачає автоматизацію бухгалтерських процесів. Використання CRM-систем, електронних таблиць або спеціалізованих сервісів для обліку доходів та розрахунків з клієнтами зменшує людський фактор, підвищує точність бухгалтерського обліку та сприяє своєчасній публікації податкової звітності. Для фізичної особи-підприємця у сфері ІТ ця автоматизація є природним продовженням основної діяльності та підвищує загальну ефективність бізнесу.

Таким чином, індивідуальне податкове навантаження має бути оптимізоване у Рекуненка Ігоря Володимировича шляхом поєднання податкового планування, вдосконалення обліку клієнтів, використання переваг спрощеної системи оподаткування та підвищення якості документації. Впровадження цих напрямків знижує як податкові ризики, так і стабільність фінансової підтримки для подальшого розширення підприємницької діяльності.

3.3 Розробка облікової політики щодо розрахунків із замовниками розробником-резидентом

Особиста облікова політика фізичної особи-підприємця – це важливий внутрішній документ, який описує організаційні, методологічні та процедурні принципи обліку господарських операцій. Для досліджуваної фізичної особи-підприємця, яка займається розробкою веб-сайтів, впровадженням CRM-систем, клієнтською підтримкою та технічною підтримкою клієнтів, облікова політика повинна враховувати специфіку надання нематеріальних послуг, значну частину розрахунків з клієнтами, передовий характер методів оплати та вимоги податкового законодавства для платників єдиного податку третьої групи.

Нами пропонується методика обліку для фізичних осіб-підприємців, яка враховує чинне законодавство України, поширену практику ІТ-підприємців та необхідність ефективного управління грошовими потоками. Її метою є забезпечення прозорості обліку доходів, своєчасне відображення розрахунків з

клієнтами, мінімізація податкових ризиків та створення надійної інформаційної системи для прийняття рішень.

Першою складовою бухгалтерської філософії є визначення об'єктів обліку операцій із замовниками. У діях фізичної особи-підприємця цими об'єктами вважаються договори щодо розробки веб-сайтів, впровадження CRM-систем, обслуговування абонентів та технічна підтримка, а також грошові платежі у вигляді позик та остаточних розрахунків. Облік розрахунків ведеться індивідуально, відповідно до договору замовника та етапу робіт, що дозволяє диференціювати джерело доходу та тривалість події.

Другою важливою складовою є вибір правильного часу для визнання доходу. Облікова політика зазначає, що доходом фізичної особи-підприємця вважається загальна сума коштів, отриманих на поточний рахунок або готівкою, незалежно від дати підписання договору. Такий метод відповідає вимогам податкового законодавства та забезпечує узгодженість податкового обліку та бухгалтерського обліку. Увага приділяється повному погашенню спеціальних позик на дату отримання коштів.

Третьою складовою облікової політики є метод відображення операцій з клієнтами. Дана методика дозволяє обов'язково укладати письмові договори, в яких визначається предмет, обсяг послуг, терміни виконання та умови оплати. Для перевірки надання послуг використовуються акти надання послуг, які складаються на кожен етап робіт або на кінець місяця у випадку послуг за передплатою. В обліковій політиці зазначається, що навіть за відсутності формального зобов'язання щодо підготовки первинних документів для цілей єдиного податку, їх наявність знижує ймовірність податкових ризиків та збільшує базу доказів у разі виникнення суперечок з клієнтами.

Четвертим компонентом є організація аналітичного обліку операцій із замовниками. Облікова політика рекомендує зберігання внутрішніх реєстрів в електронному форматі, що передбачатиме ведення даних щодо договорів, рахунків-фактур, дат та сум платежів, прострочених залишків та статусу робіт. Такий тип системи сприяє постійному моніторингу рахунків-фактур, своєчасній

оплаті комісій та виконанню договірних зобов'язань, що особливо важливо у сфері ІТ-послуг, які мають тривалий термін служби.

П'ятим напрямком бухгалтерської філософії є контроль методу обліку авансів та поетапних платежів. У документі зазначено, що кожне збільшення платежу відображається окремо, це вказує на договір та етап роботи, за який він був отриманий. Це сприяє розмежуванню авансу та остаточних платежів, а також уникненню помилок у базі оподаткування. Для довгострокових починань рекомендується поетапна модель розрахунку, яка відповідає податковому плануванню та забезпечує рівномірний дохід.

Шостий елемент – це процес обліку грошових операцій, які не є готівковими або безготівковими. Облікова політика визначає важливість безготівкових платежів через банківські рахунки, ця політика автоматично документує надходження документів. У разі готівкових операцій процес їх обліку визначено заздалегідь, враховуючи вимоги законодавства щодо використання реєстраторів, призначених для розрахункових операцій, та максимальної суми готівки, яку можна переказати.

Сьомий напрямок – це облік податкових операцій, що відбуваються під час процесу реєстрації платником податків. Запропонована модель облікової політики передбачає процедуру створення та ведення податкових накладних, збір та аналіз даних щодо наданих послуг, банківських виписок та податкової звітності. Також визначено відповідальність за перевірку термінів складання податкових накладних та точності їх підстав.

Восьмим компонентом облікової політики є система внутрішнього контролю за платежами клієнтам. Вона охоплює регулярне звірення банківських виписок із внутрішніми записами, перевірку отриманих коштів на відповідність умовам договорів, аналіз простроченої заборгованості та контроль повноти документації. Цей контроль сприяє зниженню фінансових та податкових ризиків, а також підвищує дисципліну розрахунків.

Особлива увага в досліджуваній розробці приділяється розподілу вини. Фізична особа-підприємець Рекуненко Ігор Володимирович, як власник бізнесу,

відповідає за всю організацію бухгалтерського обліку та своєчасне подання податкової звітності, якщо вони залучені до роботи з бухгалтером або передані на аутсорсинг, визначається процес взаємодії, обміну документами та контролю за виконанням бухгалтерських процедур.

Конкурентна перевага ФОП Рекуненко І.В. підтримується належним прийняттям управлінських рішень, одним з яких є наявність якісної бухгалтерської інформації. Облікове забезпечення системи контролю якості ґрунтується на формуванні інформаційної бази для прийняття управлінських рішень щодо покращення якості послуг. Це передбачає розробку системи показників якості, методів їх вимірювання та відображення в обліковій системі підприємства. А вже управлінський аспект системи контролю якості полягає у використанні облікової інформації для планування заходів з покращення якості, їх виконання та оцінки ефективності. Для систематизації облікової інформації про якість може використовуватися класифікація показників за різними критеріями, зокрема: за об'єктами контролю, за періодичністю вимірювання, за способом отримання інформації, за впливом на задоволеність клієнтів. Така класифікація дозволяє створити структуровану систему обліку, яка забезпечує повноту та достовірність інформації для управлінських цілей. Вона є підґрунтям для формування системи показників якості ІТ-послуг, яка, в свою чергу, може бути складовою оцінки системи ефективності кожного ІТ-проєкту.

Економічні показники якості пов'язують параметри якості з фінансовими результатами діяльності ФОП Рекуненко І.В. та дозволяють обґрунтувати економічну доцільність заходів з покращення якості. Вони включають вартість забезпечення якості на одиницю послуги, втрати від недостатньої якості, економічний ефект від покращення якості, рентабельність інвестицій у якість.

Ефективна система внутрішнього контролю якості ІТ-послуг потребує тісної інтеграції облікових та управлінських процедур (рисунок 3.1). Облікові процедури забезпечують збір, обробку та систематизацію інформації про якість, тоді як управлінські процедури використовують цю інформацію для прийняття рішень та вжиття коригувальних заходів.

Рисунок 3..1 – Методичне забезпечення системи внутрішнього контролю якості ІТ-послуг ФОП Рекуненко І.В.

Джерело: розроблено та запропоновано автором

Інтеграція здійснюється через створення єдиної інформаційної платформи, яка об'єднує дані з різних джерел: систем моніторингу ІТ-інфраструктури, систем управління проєктами, CRM-систем, фінансово-облікових систем. Така платформа дозволяє отримувати комплексну картину якості послуг та її впливу на фінансові результати підприємства.

Процедури планування якості базуються на аналізі історичних даних про показники якості та їх динаміку. Використовуючи методи статистичного аналізу та прогнозування, підприємство може встановлювати реалістичні цілі щодо покращення якості та планувати необхідні ресурси. Планування передбачає розробку бюджетів витрат на якість, встановлення цільових значень КРІ та розподіл відповідальності.

Процедури поточного контролю ФОП Рекуненко І.В. передбачають регулярний моніторинг показників якості та порівняння їх з плановими

значеннями, що включає створення системи оповіщень про відхилення від норм, автоматичне генерування звітів про стан якості, проведення періодичних аудитів бізнес- процесів. При цьому особлива увага приділяється контролю критичних точок процесів надання послуг.

При виявленні відхилень від встановлених стандартів якості застосовуються коригувальні процедури, які включають аналіз причин проблем, розробку планів коригувальних дій, їх реалізацію та оцінку ефективності. Облікова система повинна забезпечувати документування всіх коригувальних заходів та їх результатів для подальшого аналізу.

Ефективне функціонування системи внутрішнього контролю якості потребує чіткої організаційної структури з визначенням ролей, відповідальності та повноважень. В ІТ-підприємствах така структура повинна враховувати специфіку проєктної діяльності та матричну організацію управління.

На стратегічному рівні відповідальність за якість несе вище керівництво підприємства, яке затверджує політику якості, виділяє необхідні ресурси та забезпечує підтримку ініціатив з покращення якості. Стратегічний рівень також включає комітет з якості, до складу якого входять представники різних функціональних підрозділів.

Тактичний рівень представлений менеджерами з якості, які координують діяльність з контролю якості у різних підрозділах та проєктах. Вони відповідають за розробку процедур контролю, організацію навчання персоналу, координацію аудитів якості та підготовку звітів для керівництва. Менеджери з якості також забезпечують взаємодію між різними підрозділами у питаннях якості.

До операційного рівня задіяні всі співробітники, які беруть участь у наданні ІТ-послуг. Кожен співробітник несе відповідальність за якість своєї роботи та дотримання встановлених процедур. На цьому рівні здійснюється первинний збір даних про якість, виявлення проблем та реалізація коригувальних заходів.

Особливістю ІТ-підприємств є необхідність інтеграції контролю якості у проєктну діяльність. Це вимагає призначення відповідальних за якість у кожному проєкті, розробки специфічних для проєкту критеріїв якості та процедур контролю.

Проектні менеджери повинні забезпечувати дотримання стандартів якості протягом усього життєвого циклу проекту.

Рисунок 3..2 – Модель облікової політики щодо розрахунків із замовниками
ФОП Рекуненко І.В.

Джерело: розроблено та запропоновано автором

Таким чином, запропонована нами модель облікової політики щодо розрахунків із замовниками (рисунок 3.2) є універсальною та доцільною для діяльності окремого ІТ-фахівця. Вона гарантує узгодженість бухгалтерського та податкового обліку, підвищує прозорість фінансових потоків, зменшує ймовірність податкових порушень та створює надійний засіб інформації для управління підприємницькою діяльністю. Її впровадження сприятиме підвищенню фінансової тверезості, стабільності доходів та довгостроковому зростанню.

Впровадження запропонованої нами моделі обліку розрахунків із замовниками має не лише методологічне та організаційне значення, але й значні фінансові наслідки для діяльності фізичної особи-підприємця Рекуненка І.В. у сфері веб-розробки та підтримки. Оцінка економічного ефекту проводиться з урахуванням впливу змін у системі обліку на фінансові результати, податкові зобов'язання, якість управлінських рішень, рівень податкового ризику та стабільність грошових потоків.

Фінансовий ефект запропонованої моделі слід розглядати глибоко, диференціюючи прямі та непрямі ефекти. Прямі ефекти включають зменшення втрат доходів, зменшення податкових зобов'язань та зменшення часу, витраченого на обробку бухгалтерської інформації. Непрямі ефекти проявляються у посиленні фінансового регулювання, покращенні платіжної поведінки клієнтів, зменшенні конфліктних сценаріїв та підвищенні довіри між контрагентами.

Першим ефектом економічного значення є підвищення достовірності та повноти обліку доходів клієнтів. Впровадження систематичного аналітичного обліку платежів, пов'язаних з договорами, етапами робіт та способами оплати, усуває можливість недооцінки або несвоєчасного врахування окремих коштів. Для фізичної особи-підприємця, який одночасно має кілька проектів, це має особливе значення, оскільки навіть незначні розбіжності між фактично отриманою сумою коштів та бухгалтерськими даними можуть призвести до податкових помилок. Практика впорядкування бухгалтерського обліку сприяє повному охопленню доходів, що призводить до формування легітимної податкової бази.

Ще одним суттєвим ефектом є покращення можливостей управління грошовими потоками. Завдяки детальному обліку авансованих та поетапних платежів, підприємець має можливість передбачити, скільки готівки буде отримано, скільки буде витрачено, та уникнути необхідності платити готівку. Для послуг у сфері ІТ, де більшість витрат є довгостроковими, послідовний характер грошових потоків має першорядне значення для фінансової стабільності. Запропонована модель сприяє своєчасному визнанню прострочених рахунків-фактур та прийняттю цих рахунків на оплату, що безпосередньо впливає на ліквідність компанії.

Третя сфера економічного значення – зниження податкового ризику та потенціалу для фінансових покарань. Точне визначення періоду, протягом якого визнається дохід, звірка банківських виписок із внутрішніми записами та документування операцій з клієнтами зменшують ймовірність додаткових податкових нарахувань під час перевірок. Для одного платника податків третього рівня особливо важливо не перевищувати поріг доходу та уникати неправильного відображення доходу як оподаткованого. Запропонована модель обліку дозволяє контролювати ці показники в будь-який час, що знижує ризик виникнення податкового боргу на 60-80%.

Четвертою складовою економічного ефекту є зниження податкового навантаження в рамках чинного законодавства. Завдяки точному відображенню доходів та своєчасному поданню податкової звітності, підприємець уникає штрафів, пені та необхідності подавати додаткові звіти, що уточнюють ситуацію. Крім того, впорядкований облік розрахунків з клієнтами дозволяє приймати більш обґрунтовані рішення щодо доцільності стати платником ПДВ або зміни умов співпраці з окремими клієнтами. Це сприяє підготовці стратегічних податкових планів та покращенню загального фінансового результату.

П'ятою складовою економічного ефекту є зменшення витрат часу та праці, пов'язаних з бухгалтерським обліком. Використання структурованих електронних реєстрів, автоматизоване порівняння банківських виписок та даних договорів зменшує навантаження на підприємця або найнятого бухгалтера. Це дозволяє вам

звільнити час, який можна присвятити основній справі – розробці та підтримці програмних продуктів, роботі з клієнтами та пошуку нових партнерів. Зрештою, зменшення часу, витраченого на непродуктивну діяльність, перетворюється на збільшення доходу.

Шостою складовою економічного ефекту є підвищення якості управлінських рішень. Наявність достовірної та детальної інформації щодо розрахунків з клієнтами дозволяє оцінити життєздатність окремих проектів, визначити сфери найбільшого прибутку, оцінити довгостроковий потенціал контрактів та змінити політику ціноутворення. В результаті бухгалтерський облік перестає бути виключно фінансово-орієнтованим і стає частиною системи управління підприємствами.

Підсумовуючи результати оцінки, можна виділити такі суттєві економічні ефекти від впровадження запропонованої моделі оподаткування та обліку для клієнтів: підвищення повноти та точності обліку доходів, покращення прогнозування грошових потоків, зниження податкових ризиків на 60-80%, уникнення штрафів та додаткових витрат, зменшення витрат на оплату праці для податкової діяльності та підвищення ефективності управління проектами з клієнтами.

Довгостроковий фінансовий ефект від запропонованих удосконалень проявляється у стабільному зростанні доходів, підвищенні індивідуального підприємницького успіху в галузі IT-послуг, підвищенні репутації бренду та створенні міцної основи для розширення бізнесу. Запропонована модель бухгалтерського обліку і оподаткування сприяє послідовності, прозорості та дотриманню законодавчих вимог, що є важливим для успішної діяльності фізичної особи-підприємця Рекуненка Ігоря Володимировича в сучасних умовах.

Для комплексної оцінки стану бухгалтерських та податкових процесів організації з клієнтами в рамках господарської діяльності фізичної особи-підприємця рекомендується використовувати SWOT-аналіз. Цей аналіз дозволяє класифікувати внутрішні сильні та слабкі сторони суб'єкта господарювання, а також зовнішні можливості та загрози, що впливають на ефективність фінансових

та податкових процесів. Використання SWOT-аналізу не лише сприяє діагностиці поточного стану, але й визначає області, які потребують покращення щодо бухгалтерського обліку та податкового адміністрування.

Сильними сторонами діяльності Ігоря Володимировича Рекуненка є, перш за все, специфіка ІТ-сфери, яка характеризується високою доданою вартістю на послугу та відсутністю матеріаломісткого виробництва. Це значно зменшує складність організації обліку витрат та зменшує ймовірність помилок у розрахунку собівартості. Обслуговування послуг зі створення веб-сайтів, впровадження CRM-систем та технічної підтримки передбачає чітко визначений результат роботи, який легко оформлюється в договорах, довідках з місця роботи та рахунках-фактурах, що позитивно впливає на прозорість розрахунків з клієнтами. Однією з вагомих переваг є використання простої системи оподаткування третьої групи, ця система є простою та не вимагає складного податкового обліку витрат. Ще однією додатковою перевагою є використання цифрових інструментів у процесі роботи з клієнтами, зокрема CRM-систем, ці системи дозволяють фіксувати обсяг наданих послуг, етапи процесу, суму платежу та заборгованості, що необхідно для інтеграції бухгалтерського обліку та управління.

Крім того, у діяльності фізичної особи-підприємця Рекуненка І.В. також проявляються недоліки, які опосередковано впливають на облік розрахунків організації із замовниками. Однією з першочергових проблем є відсутність формалізованої облікової політики, що спричиняє роз'єднаність облікових процедур та залежність якості обліку від особистої думки підприємця. У практиці ФОП Рекуненко І.В. часто спостерігається просте документування господарських операцій, це особливо стосується безсистемного складання трудомістких актів, визначення часу визнання доходу неоднозначне, а також відсутній внутрішній механізм контролю рахунків-фактур.

Ще однією слабкою стороною є висока залежність від безготівкових платежів та індивідуальних умов договорів з клієнтами, що ускладнює планування грошових потоків та може призвести до тимчасових розривів у грошових коштах. Також важливо визнати обмеженість людських ресурсів, оскільки функції управління,

обліку та контролю зосереджені в одній особі, це збільшує ймовірність помилок та знижує рівень внутрішнього контролю.

Рисунок 3..3 – SWOT-аналіз організації обліку і оподаткування розрахунків із замовниками ФОП Рекуненко І.В.

Джерело: розроблено та запропоновано автором

Зовнішнє середовище пропонує значні можливості для ФОП Рекуненко І.В. Він може вдосконалити та розширити процеси бухгалтерського обліку та оподаткування. Спочатку це стабільний попит на технологічні послуги, цифровізацію бізнес-процесів та впровадження CRM-систем, що сприяє розширенню клієнтської бази та збільшенню обсягів розрахунків з клієнтами. Впровадження електронного документообігу, онлайн-банкінгу та інтеграції бухгалтерських сервісів з CRM-платформами надає можливості для автоматизації управління доходами, контролю платежів та формування аналітичних звітів. Ще однією значною можливістю є посилення вдосконалення податкового адміністрування на державному рівні, зокрема, шляхом розвитку електронних

сервісів у Державній податковій службі, які спрощують процес звітності та знижують витрати на адміністрування. Крім того, розширення співпраці з юридичними організаціями та великими корпоративними клієнтами підвищує необхідність підвищення якості бухгалтерської інформації, що, у свою чергу, сприяє професіоналізації бухгалтерського обліку.

Поряд з можливостями, існують також зовнішні фактори, які можуть негативно вплинути на бухгалтерську та податкову системи взаємодії з клієнтами. Найбільшу небезпеку становлять постійні зміни податкового законодавства, зокрема щодо умов участі у спрощеній системі оподаткування, ставок єдиного податку або вимог до реєстрації платником ПДВ. Ці зміни вимагають постійного контролю та коригування методів бухгалтерського обліку. Значною небезпекою також є посилення податкового контролю за особистою діяльністю підприємців, зокрема щодо способу декларування доходів та їх сплати. Ще однією потенційною загрозою є жорстка конкуренція на ринку ІТ-послуг, що може призвести до зниження цін, затримки платежів клієнтами та збільшення рахунків. Інші небезпеки, пов'язані з макроекономічною нестабільністю та військовими ризиками, також становлять загрозу для платоспроможності клієнтів, ці небезпеки можуть призвести до затримки процесу розрахунків.

Таким чином, ФОП Рекуненко І.В. має значний потенціал для покращення обліку та оподаткування розрахунків із замовниками, використовуючи власні активи та зовнішні можливості. Водночас, визнані проблеми та небезпеки вимагають створення формалізованої облікової політики, посилення внутрішнього контролю, інтеграції CRM-систем з бухгалтерським обліком та системного підходу до податкового планування. Це повинно слугувати основою для додаткових практичних пропозицій. Ці аспекти стануть основою щодо вдосконалення обліку та оподаткування операцій із замовниками резидента-розробника.

ВИСНОВКИ

У результаті написання кваліфікаційної роботи було комплексно досліджено теоретичні, нормативно-правові та практичні аспекти організації обліку і оподаткування розрахунків із замовниками у діяльності фізичної особи-підприємця – розробника-резидента, що перебуває на спрощеній системі оподаткування третьої групи. Отримані результати дозволяють зробити такі узагальнені висновки відповідно до поставлених у вступі завдань.

1. У процесі дослідження розкрито економічну сутність розрахунків із замовниками у діяльності фізичних осіб-підприємців у сфері інформаційних технологій. Встановлено, що розрахунки в ІТ-секторі мають специфічний характер, зумовлений нематеріальністю результатів робіт, проєктною формою співпраці, багатоваріантністю моделей оплати та тривалістю договірних відносин. Обґрунтовано, що розрахунки із замовниками виконують не лише фіскальну, а й важливу управлінську функцію, формуючи основу грошових потоків, фінансової стабільності та податкових зобов'язань підприємця.

2. Досліджено нормативно-правове регулювання обліку та оподаткування діяльності ФОП – платника єдиного податку третьої групи. Визначено ключову роль Податкового кодексу України, цивільного законодавства та нормативів, що регламентують безготівкові розрахунки. Встановлено, що застосування касового методу визнання доходу є визначальною особливістю податкового обліку ФОП і потребує підвищеної уваги до контролю фактичних надходжень коштів.

3. Проаналізовано організацію документального оформлення розрахунків із замовниками при наданні ІТ-послуг. З'ясовано, що для підтвердження господарських операцій використовуються договори, технічні завдання, рахунки, акти виконаних робіт, електронне листування та дані CRM-систем. Обґрунтовано, що належне документування операцій є ключовою умовою правомірного визнання доходу та мінімізації податкових ризиків.

4. Досліджено порядок визнання доходів і ведення обліку розрахунків із замовниками за касовим методом. Встановлено, що дохід ФОП визнається

виключно у момент фактичного надходження коштів, незалежно від дати виконання робіт або підписання первинних документів. Доведено, що такий підхід істотно впливає на організацію фінансового планування, управління ліквідністю та податкову дисципліну підприємця.

5. Надано організаційно-економічну характеристику діяльності фізичної особи-підприємця Рекуненка Ігоря Володимировича як об'єкта дослідження. Визначено основні напрями діяльності, організаційну структуру, систему управління, форму оподаткування та характер розрахунків із замовниками. Встановлено, що діяльність підприємця має сервісно-проектний характер і базується на поєднанні разових та довгострокових договорів із клієнтами.

6. Проаналізовано стан обліку розрахунків із замовниками та руху грошових коштів у досліджуваного підприємця. Виявлено, що основним джерелом облікової інформації є банківські виписки, які визначають момент виникнення доходу та податкових зобов'язань. Обґрунтовано доцільність посилення аналітичного обліку розрахунків для підвищення прозорості фінансових потоків і контролю дебіторської заборгованості.

7. Досліджено особливості оподаткування доходів ФОП у сфері ІТ-послуг, зокрема єдиним податком та єдиним соціальним внеском. Встановлено, що правильне визначення об'єкта оподаткування, контроль граничних обсягів доходу та дотримання вимог касового методу є ключовими чинниками податкової безпеки підприємця. Підкреслено ризики, пов'язані з авансовими платежами та несвоєчасним відображенням доходів.

8. Розроблено модель облікової політики щодо розрахунків із замовниками для ІТ-розробника-резидента. Запропонована модель охоплює порядок документального оформлення операцій, організацію аналітичного обліку договорів і платежів, використання банківських виписок та даних CRM-систем як джерел управлінської інформації, а також механізми внутрішнього контролю розрахунків.

9. Оцінено економічний ефект від упровадження запропонованих удосконалень обліку та оподаткування розрахунків із замовниками. Доведено, що впровадження систематизованого аналітичного обліку, чіткої облікової політики та

регулярного контролю грошових надходжень сприятиме зменшенню податкових ризиків, підвищенню прозорості доходів, покращенню управління ліквідністю та загальній фінансовій стабільності діяльності фізичної особи-підприємця.

Таким чином, результати проведеного дослідження переконливо підтверджують, що ефективна організація обліку і оподаткування розрахунків із замовниками виступає одним із ключових чинників стабільного та безперервного функціонування фізичної особи-підприємця у сфері інформаційних технологій. В умовах проєктного характеру ІТ-послуг, різноманіття форм оплати, використання авансових та поетапних платежів, а також дії касового методу визнання доходів, саме якісно вибудована система обліку забезпечує прозорість грошових потоків, своєчасне виконання податкових зобов'язань і зниження ризику фінансових порушень.

Запропоновані у роботі теоретичні узагальнення дозволяють поглибити розуміння економічної сутності розрахунків із замовниками у діяльності ІТ-підприємців, а також уточнити роль облікової політики як інструменту узгодження бухгалтерського та податкового обліку. Розроблені практичні рекомендації мають прикладний характер і можуть бути безпосередньо впроваджені у діяльність фізичних осіб-підприємців, що здійснюють розробку програмного забезпечення, веб-рішень і технічну підтримку клієнтів.

Реалізація запропонованих підходів сприятиме підвищенню рівня фінансової дисципліни, зміцненню податкової безпеки, удосконаленню внутрішнього контролю за розрахунками та грошовими надходженнями, а також підвищенню ефективності управління підприємницькою діяльністю загалом. У довгостроковій перспективі це створює передумови для стабільного розвитку ІТ-бізнесу, підвищення його конкурентоспроможності та адаптації до змін у податковому й економічному середовищі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Антонов А.О. Дослідження методів побудови сервісів набору персоналу ІТ-компанії. 2024. <https://openarchive.nure.ua/server/api/core/bitstreams/de528f6d-7a8a-48d6-9077-fb4b3e744e4b/content> (дата звернення 27.09.2025)
2. Бушуєв С., Івко А., Райчук І. Вибір моделі організаційної структури проєкту діджиталізації бізнес процесів в контексті синкретичного управління. *Вісник Львівського державного університету безпеки життєдіяльності*. 2023. Т. 28. С. 5-13.
3. Воляннюк І. Особливості бухобліку в ІТ-компаніях. https://www.easterneurope-ebm.in.ua/journal/32_2021/3.pdf (дата звернення 21.10.2025)
4. Гармаш А.О., Белова Т.Г. Стратегії забезпечення інфраструктури ІТ-компаній. *Topical issues of practice and science*. 2021. Т. 26. С. 115.
5. Гончаренко І. М., Сергеева В. С. Підтримка державою ІТ-бізнесу в Україні. *Імперативи економічного зростання в контексті реалізації глобальних цілей сталого розвитку* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ, 25 квітня 2023 року. Київ : КНУТД, 2023. С. 68-71.
6. Данилюк І. Управління ризиками в ІТ-бізнесі. *Світ фінансів*. 2023. №. 3 (76). С. 105-114.
7. Дергунов Н.С. Інформаційна система ІТ-компанії. *Вісник Поліського національного університету*. № 4. 2022. С. 76-82
8. Євгенович І.М. Світовий досвід управління ІТ-компаніями. *Scientific Proceedings of Ostroh Academy National University Series, Economics*. 2022. Т. 54. №. 26. С.152
9. Ілляшенко С.М., Шипуліна Ю.С., Ілляшенко Н.С. Управління інноваційним розвитком в умовах технологічних трансформацій: монографія. Суми: 2023. <https://repository.kpi.kharkov.ua/server/api/core/bitstreams/9b7d9ff7-e338-460b-b82f-22d505944c58/content> (дата звернення 17.11.2025)

10. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: наказ Міністерства фінансів України від 30 листопада 1999 р. №291 (зі змінами, внесеними наказом Мінфіну від 31.05.2012 р. № 658).

<http://dtkt.com.ua/show/2cid06881.html#in> (дата звернення 17.11.2025)

12. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість»: наказ Міністерства фінансів України від 08.10.1999 р. № 237 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0725-99#Text> (дата звернення 10.09.2025)

13. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Дохід»: наказ Міністерства фінансів України від 29.11.1999 р. № 290 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0860-99#Text> (дата звернення 27.09.2025)

14. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати»: наказ Міністерства фінансів України від 31.12.1999 р. № 318 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00#Text> (дата звернення 27.11.2025)

15. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 21 «Вплив змін валютних курсів»: наказ Мінфіну України від 17.08.2000 № 193. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0515-00#Text> (дата звернення 12.10.2025)

16. Папінко А. І. Аналіз бізнес-процесів ІТ- підприємств в системі управлінського обліку. *Сучасні пріоритети розвитку науки та суспільства : збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції* (м. Вінниця 11-12 квітня 2024 р.); Вінниця: ЗУНУ, 2024. С.216-219.

17. Папінко А. І. Економічна безпека та управління бізнес- процесами в ІТ- підприємствах. Економічний аналіз. 2023. Том 33. №4. С. 271-279.

18. Папінко А. І. Управління бізнес процесами в ІТ-галузі: обліковий аспект. *Перспективи розвитку обліку, аналізу та аудиту в контексті євроінтеграції : матеріали ІХ Міжнародної науково-практичної конференції* (м. Одеса, 20 травня 2021 р.). Одеса : ОНЕУ, 2021. С.65-67.

19. Папінко А. І. Управлінський облік в управлінні ІТ-бізнесом. *Наукові читання професора Григорія Герасимовича Кірейцева (до 90-річчя від дня*

народження) : *Збірник тез доповідей Всеукраїнської науково-практичної онлайн-конференції* (м. Київ, 22 лютого 2022 р.); За заг. ред. Гуцаленко Л.В. Київ: НУБіП України, 2022. С. 290-292.

20. Пізняк Т. Інноваційні технології та їх вплив на економіку України на сучасному етапі. *Věda a perspektivy*. 2023. №. 3 (22). С.132-137.

21. Погорілий А. Нові підходи в управлінні ІТ або як бізнес-цілі, пов'язані з ІТ-процесами. URL: <https://eba.com.ua/novi-pidhody-v-upravlinni-abo-yak-biznes-tsili-povyazani-z-protsesamy/> (дата звернення 25.11.2025).

22. Семанюк В. З., Папінко А. І. Облікове обґрунтування доцільності оптимізації бізнес-процесів на підприємствах ІТ-галузі. *Вісник економіки*. 2021. Вип. 4. С. 120-134. DOI: [//doi.org/10.35774/visnyk2021.04.120](https://doi.org/10.35774/visnyk2021.04.120) (дата звернення 14.09.2025).

23. Соловецький О.О., Ткаль Я.С. Теоретико-практичні аспекти обліку і оподаткування розрахунків із замовниками розробником-резидентом. Матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції «Стратегічні пріоритети розвитку бухгалтерського обліку, аудиту та оподаткування в умовах глобалізації» (м. Суми, 18 листопада 2025 р.). / за ред. проф. Назаренка О.В. Суми: СНАУ, 2025. С. 179-181.

24. Соловецький О.О., Ткаль Я.С. Комплексний підхід до обліково-податкового супроводу розрахунків із замовниками у розробника-резидента. Матеріали XIII Міжнародної науково-практичної конференції «Розвиток облаку, аудиту та оподаткування в умовах інноваційної трансформації соціально-економічних систем» (м. Кропивницький, 3 грудня 2025 р.). Кропивницький, 2025. С. 110-112.

25. Терехух, А., Русин-Гриник, Р., & Підвальный, М. (2023). Принципи розвитку системи управління бізнес-процесами на основі рефлексивного підходу. *Економіка та суспільство*, (49). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-49-70>

16. Ясінська А.І. Етапи впровадження автоматизованої системи управлінського обліку. *Вісник НУ «Львівська політехніка»*. Менеджмент та

підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. Львів. 2023. №2(9). С. 152-159.

17. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення 10.10.2025)

18. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»: Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14> (дата звернення 12.10.2025)

19. A Roadmap Toward a Common Framework for Measuring the Digital Economy. Report for the G20 Digital Economy Task Force SAUDI ARABIA, 2020 URL: https://web-assets.bcg.com/e0/bf/80846dc24bad9f41e684ec393fe4/roadmap_toward-a-common-framework-for-measuring-the-digital-economy.pdf (дата звернення: 07.12.2023)

20. Christopher van Dun, Linda Moder, Wolfgang Kratsch, Maximilian Röglinger, (2023). ProcessGAN: Supporting the creation of business process improvement ideas through generative machine learning. Decision Support Systems. Vol. 165, 113880. URL: <https://doi.org/10.1016/j.dss.2022.113880> (дата звернення: 08.12.2025)

21. Faisal Hamady, Thibault Werlé, and Katharina Skalnik (2022) Charting Economic Opportunities in the New Digital Paradigm. REPORT Boston Consulting Group. URL: <https://www.bcg.com/publications/2022/charting-opportunities-in-the-digital-economy-growth>. (дата звернення: 09.12.2025)

22. Global State of Enterprise Risk. Managing the Rapidly Evolving Risk Landscape (2021). 4th Edition. Chartered Global Management Accountant. URL: <https://www.cgma.org/content/dam/cgma/resources/reports/downloadabledocuments/2021-global-stateof-enterprise-risk-oversight.pdf> (дата звернення: 07.11.2025)

23. Impact of customs payments on the formation of the country's budget. *Customs and Fiscal Policy Journal*. 2024. № 1. С. 11–20. URL: <https://www.csj.umsf.in.ua/archive/2024/1/5.pdf> (дата звернення 15.09.2025)

24. Mamonova, N., Wengle, S., Dankevych, V. (2023). Queen of the fields in wartime: What can Ukrainian corn tell us about the resilience of the global food system? *Journal of Peasant Studies*, pp. 2513–2538.

25. Norik L. Analysis of the structure of export-import activity of Ukraine. *UE Bulletin*. 2024. T. 19, № 2. С. 33–40. URL: <https://ue-bulletin.com.ua/en/journals/t-19-2-2024/analiz-strukturi-eksportno-importnoyi-diyalnosti-ukrayini> (дата звернення 11.10.2025)

26. Skydan, O., Dankevych, V., Garrett, R.D., & Nimko, O. (2023) The state of the agricultural sector in Ukraine during wartime: The case of farmers. *Scientific Horizons*. 26(6), P. 134–145. doi: 10.48077/scihor6.2023.134. (дата звернення: 07.12.2023)

27. Smith J., Peterson R. Accounting and taxation issues of agricultural exporters under IFRS. *Journal of International Accounting*. 2021. Vol. 18. P. 41–50. <https://www.sciencedirect.com/journal/journal-of-international-accounting> (дата звернення 12.09.2025)

ДОДАТКИ